

СПЕЦИАЛНА ЧАСТ

А. Защитени територии в Бургаска област:

А.1. Природни паркове в Бургаска област. Местоположение. Характерни особености.

1. Природен парк "Странджа" (в Странджа планина) – за дългосрочното опазване на уникалната природа във водосборите на реките Велека и Резовска и осигуряване на устойчиво социално-икономическо развитие в района

Природния парк е създаден в началото на 1995 г. с площ 1161 кв.км и обхваща централна българска Странджа с излаз на Черноморското крайбрежие между Резово и Царево. Обявен е с цел **дългосрочното опазване на уникалната природа във водосборите на реките Велека и Резовска и осигуряване на устойчиво социално-икономическо развитие в района**. Природен парк "Странджа" е най-голямата защитена територия в България. Паркът е единственото място в Европа съхраняващо от терциера до наши дни растителност, характерна понастоящем за Кавказ, Колхида и Черноморското крайбрежие на Мала Азия. В природния парк попада най-старата защитена територия в България – резерват "Силкосия", обявен с цел опазване на **широколистна смесена гора от дъб и източен бук и характерни само за Странджа растения, като странджанска зеленика, странджанска боровинка и др.** В парк "Странджа" има още четири резервата: "Узунбоджак", "Витаново", "Средока" и "Тисовица". Резерватите "Узунбоджак", "Витаново" и "Средока", както и резерват "Силкосия" са типичните за Странджа горски резервати, обявени с цел запазване на вековни широколистни смесени гори от южноевксински тип, с преобладаващо участие на източен бук и горун, с характерен подлес и наличие на много редки и защитени видове. Резерват "Тисовица" е обявен и за запазване на **единственото естествено находище на тис в Странджа**. Релефът на парковата територия е хълмист, нископланински, силноразчленен със заоблени била и дълбоко врязани стръмни долове. Тук чрез множество меандри протичат двете най - чисти реки в България - Велека и Резовска. Най - високата точка на територията на парка, а и в цяла българска Странджа е връх Голямо Градище (709м н.в.). Климатът е топъл и мек и в съчетание с изобилните валежи и високата влажност особено по долините на реките, са причина тук да се съхранят редица терциерно - реликтни видове и съобщества, характерни за понтийско - евксинската вечнозелена флора. Символ на парка е цъфтящата с приказнокрасиви огромни виолетови цветове странджанска зеленика (*Rhododendron ponticum*) - част от тази вечнозелена растителност. Над 75% от площта на парка е заета от дъбови и букови гори. В тях се срещат кавказки, средноевропейски и мадитерански представители на растителния свят. Това се дължи на своеобразното географско положение на планината Странджа - мост между Европа, Азия и Средиземноморието. Населените места са общо 21 с около 9000 души. Хилядолетната човешка цивилизация е оставила тук стотици оригинални културни паметници - тракийски долмени, светилища, могили. Очарователни са многобройните параклиси и аязма пръснати сред планината. Интерес представлява и традиционния култов обряд - нестинарство, в село Българи, както и оригиналната архитектура, предания и легенди.

А.1. Резервати в Бургаска област.

1. "Средока" (до гр. Малко Търново в ПП "Странджа") – опазват се характерни за Странджа горски екосистеми

Резерват "Средока" се отличава от другите странджански резервати. В него има букови гори с лавровишня и джел, но има и особен вид дъбови гори на стръмни терени, смесени с лъжник. Няма друг резерват на Странджа с толкова поляни и открити пространства – калуни и пасища, оазис в труднодостъпното ждрело на студената река Айдере.

Резерватът е разположен на няколко километра от Малко Търново, по посока с. Стоилово. Площта е ограничена на север от реката Айдере – приток на р. Велека. Създаден е с цел запазване на характерните за този район горски екосистеми, представени предимно от букови гори и находища на редки и защитени видове, вписани в Червената книга. Само в този район на Странджа се срещат т. нар. калунаци. Горите на масива, който обхваща местностите Равнака, Средока, Св. Марина и Острата чука, са съхранени поради недостъпността до тях.

Голяма част от територията на резервата е заета от гори, сред които преобладават смесените насаждения – смесени дъбови или смесени от източен бук, източен горун и благун. Има и чисти гори от източен бук на възраст 140 години. Средната възраст на гората е около 77 години. От ендемитите за Странджа се наблюдават **червената пираканта** (*Piracantha coccinea*), **лавровишната** (*Laurocerasus officinalis*), **чашковидната звъника** (*Hypericum calycinum*).

Установени са и други редки растителни видове като **понтийско бясно дърво** (*Daphne pontica*), **колхидска (странджанска) боровинка** (*Vaccinium arctostaphylus*) и др. С най-висока стойност от тях са разположеното в централната част на резервата голямо находище от

лавровишня и компактните групи от **колхидски джел** (*Ilex colchica*), който в отделни екземпляри достига до 6 м височина и 10 см в диаметър.

Около резервата са обособени буферни зони, които ограничават въздействието на човешката дейност в неговата територия.

2. "Витаново" (в ПП "Странджа) – опазва се характерна Странджа първична горска екосистема от южноевксински тип

Типичен горски резерват, разположен по северните и североизточно-източните склонове на главното Резовско било в българската част на Странджа, по самата българо-турска граница. Попада в землището на гр. Малко Търново. Създаден е с цел да бъдат опазени първичните гори от източен бук (*Fagus orientalis*) и източен горун (*Quercus sessiliflora*) и характерната за тази част на Странджа флора и фауна. Тук са установени 51 вида дървета и храсти и 411 вида тревисти растения. Широколистните гори са представени от съобщества на източен бук (*Fagus orientalis* L.), източен горун (*Quercus sessiliflora*), цер (*Quercus cerris*), благун (*Quercus conferta*) и обикновен габър (*Carpinus betulus*). Като важен компонент на подлеса изпъкват **странджанското бясно дърво** (*Daphne pontica*), подезичестия залист (*Ruscus hypoglossum*), **бодливия залист** (*Ruscus aculeatus*), **мушмула** (*Mespilus germanica*), и съвсем ограничено **лавровишната** (*Laurocerasus officinalis*), **колхидският джел** (*Ilex colchica*) и калуната (*Calluna vulgaris*). Чистите букови насаждения заемат едва 7.9% от горските съобщества и са разположени по влажните долове и долните части на склоновете със северно изложение. Малко над тях са смесените буково-габърви-източнорунни гори (в горните течения на доловете). С най-голямо разпространение по площ са буково-източнорунните гори. Преобладаващата част от горите са на възраст между 90 и 110 години.

3. "Ропотамо" (до гр. Царево и устието на едноименната река) – опазва се уникална флора и фауна по крайбрежието (виж в Общата част тема Б.3./9)

На 15 км от гр. Созопол, на площ от 1000.7 ха , край устието на р. Ропотамо се намира един от най-привлекателните кътове на тази територия - резерват "Ропотамо". Той е известен със своята ненакърнена дива природа, съчетание на разнообразни природни дадености, раздвижен релеф, скални брегове, обширна пясъчна ивица и пясъчни дюни, лонгозни гори и крайморски блата.

Резерват "Ропотамо" е обявен през 1940 г. за запазване на горски съобщества от лонгозен тип, разположени около едноименната река, която пресича големите пясъчни дюни и се влива в Черно море. Районът е бил населен още през ранно-желязната епоха XI - X в. пр. н. е., а по-късно тук се заселват траки, елини, римляни, славяни и прабългари. Оттогава са останките на крепостите "Бурхама", "Вълчаново кале", долмените, древните пристанища край устието на р. Ропотамо, жертвените камъни "Апостол таш", "Беглик таш" и църквата "Св. Параскева". Природният комплекс Ропотамо е обявен за Рамсарско място с площ 97 ха още на 24.09.1975 г. По-късно, през 2003 г., площта на Рамсарското място беше разширена до 5 500 ха. В него са включени блатото Аркутино (620 дка), находището от морски пелин (140 дка), Змийския остров (10 дка) и забележителни скални образувания - Лъвската глава, Веселата скала, фиорди и морски пещери.

Европейското конзервационно значение е определено по CORINE Biotopes. Резерват "Ропотамо" притежава уникално биологично разнообразие: 60 % от сладководната ихтиофауна, 60 % от видовете от херпетофауната на страната, 50 % от гнездовата орнитофауна, 57 % от видовете бозайници.

Резерватът е местообитание на редки животински видове. Оттук минава източноевропейският път на птиците "**Виа Понтика**". Големият брой влажни зони в този район представляват прекрасна база за гнездене на много птици, както и хранителна база за зимуващите и прелетните птици. На територията на резервата са установени 226 вида птици (бекаси, чинки, дроздове, гривести и речни рибарки, дъждосвирци, диви гъски, пойни и неми лебеди, чапли, пеликани, патици, морски орли, ястреби, лешояди и др.), от които 8 са глобално застрашени и 70 са включени в Червената книга на България. Той е единственото находище в България на **черновратата стрелушка** и **полубеловратата мухоловка**.

По сухите скалисти места и пясъчните дюни се срещат много влечуги: шипобедрената и шипоопашатата костенурка, **леопардов, ивичест и вдлъбнаточел смок**, смок-мишкар и различни гущери, а по влажните и мочурливи - водните костенурки, дъждовника, сивата и жълтогушата водна змия, тритони и няколко вида жаби (кафява крастава, зелена крастава, дървесница и балканска чесновница).

Резерватът се обитава от 50 вида бозайници: благороден елен и елен-лопатар, сърни, муфлони, лисици, чакали, **видри** и колнии от прилепи в скалните пещери. Изчезнали видове от бозайниците са мечката, **риса** и **тюленът-монах**.

Ихтиофауната е представена от 14 вида риби, които обитават лиманната зона на реката постоянно: брияната, карагъзката, червеноперката, шаранът, сребрилата каракуда, речният

кефал. Много повече са видовете, регистрирани като временни обитатели. Това са кефаловите риби и атерината. Можем да споменем само черноморският карагъоз и резевският карагъоз.

В границите на резервата са установени 600 вида висши растения, което е около 18 % от цялата флора на страната. Там се опазват около 11% от растителните видове, включени в Червената книга на България, което представлява 83 вида (71 редки, 11 застрашени и 1 изчезнал). 16 вида висши растения са ендемити и 23 дървесни и храстови видове са терциерни реликти. На територията на резервата могат да се видят: бряст, ясен, клен, мекиш, черна елша, обикновен габър, келяв габър, обикновен повет, леска, смрадлика, бръшлян, мъждрян, бук, дъб, върба, **хагерово (тракийско) лале, блатно кокиче, водна лилия, пясъчна лилия**. Блатата и разливите са обрасли с тръстика, камъш, папур, перуника, тамарикс, **бърдуче и бяла водна лилия**. По пясъчните дюни са запазени характерните за Южното Черноморие пясъчна лилия, морски пелин, див копър и др.

През 2003 г. в резерват "Ропотамо" бе открит Посетителски център на два етажа. В центъра са оборудвани зала за демонстрации и информация на туристи и групи посетители, кабинети. Тук всеки посетител може да получи информация за резервата и неговите обитатели, да види филм за природните богатства на резервата, да посети и разгледа обекти по определен маршрут.

4. "Силкосия" (до с. Кости в ПП "Странджа") – опазва се широколистна смесена гора от дъб и източен бук и характерни само за Странджа растения

В България след Първата Световна война за пръв път българското ботаническо дружество прави конкретно предложение за създаване на резервати. Но благоприятна почва за това се създава с учредяването на Съюза за защита на родната природа през 1928 г.

Резерват "Силкосия" е обявен с Постановление № 8485 от 29.06.1933 г. на Министерството на земеделието и държавните имоти като "строго охранителна държавна гора "Горна Еленица - Силкосия" в землището на с. Българи и с. Кости, община Царево, област Бургаска, с площ 10 226 декара (1022,6 ха). Като мотив за обявяване в Постановлението е записано: "Поради особено ценните и редки горски дървесни породи, както и поради характерната храсталачна и тревна растителност, които представляват грамаден интерес от дендрологично, флористично, фитогеографско и екологическо гледище държавната гора "Горна Еленица - Силкосия" се обявява за резерват, в който за в бъдеще се забранява всякакво ползване било от гората, било от пашата, било от дивеча, освен за научни цели и с предварително, специално разрешение от Министерството на земеделието и държавните имоти".

Това е първият резерват в България и 70 г. съхранява ценно растително и животинско богатство. Той е типичен представител на горско-дървесните съобщества на Странджа. На 29.06.2003 г. бе честван неговия 70-годишен юбилей. Растителното богатство на Резерват "Силкосия" е значително. Установено е наличие на 260 вида висши растения, разпределени в 63 семейства и 190 рода. От тях дървесните видове са 14, храстовите 17, многогодишните тревисти растения са 143, а едногодишните и двегодишните - 70. Това представлява 22.6 % от странджанската флора и придава висока стойност на защитената територия.

Установени са 16 вида реликтни и 3 вида ендемични растения.

Най-впечатляващи от горските формации от горун /*Quercus polycarpa*/ и източен бук /*Fagus orientalis* L./ и чисто източно букова гора с подлес от вечнозелени храсти с относителна първичност. По южните изложения на по-бедни почви се срещат сухоустойчиви формации от благун /*Quercus frainetto* ten/ с пирен /*Erica arborea*/.

Наред с представителите на средиземноморската флора тук се срещат евксински и понтийски видове, които придават неповторимия вид на съобществата, като: странджанска зеленика /*Rhododendron ponticum*/, лъжник /странджански дъб /*Quercus hartwissiana*/, понтийско вълче лико /*Daphne pontica* L./, битински синчец /*Scilla bithinica*/, мушмула /*Mespilus germanica*/, източен лопух /*Trachystemon orientale* L./, чашкова звъника /*Hypericum calycium*/ и др.

В резервата се срещат и повече от 50 защитени животински вида на бозайници, птици, влечуги.

5. "Тисовица" (до с. Българи в ПП "Странджа") – обявен за опазване на естествени горски екосистеми от източен горун, благун и източен бук, както и на местообитанията на редки и застрашени от изчезване растителни и животински видове

"Тисовица" е обявен през 1990 г. Намира се в трудно достъпен район в близост до селата Българи и Кондолово, от двете страни на река Тисовица при надморска височина 100 – 300 м. Той е типичен горски резерват. В него се срещат някои редки за страната растителни (странджанска зеленика, понтийско бясно дърво, колхидски джел, обикновен тис) и животински видове.

6. "Узунбуджак"/Лопушна (до с. Кости в ПП "Странджа") – опазват се вековни широколистни смесени гори от дъб и източен бук (виж в Обща част тема Б.1./9)

Биосферният резерват "Узунбуджак" е разположен в сърцето на Странджа планина. Обявен е за резерват през 1956 г. През 1977 г. е включен в листата на биосферните резервати. Територията на резервата е разположена върху най-дългото отклонение на Резовското било - Узунбуджак, завършващо с двата буджака - големия и малкия. Етимологията на името идва от турски език ("узун" - дълъг и "буджак" - тихо, закътано място). Границите на този резерват са великолепно избрани: от юг и от изток е граничната с Турция река Резовска, от север - притокът ѝ р. Лопушница и от запад - ниско било (200 м н.в.), което от Зибкова поляна се спуска в южна и северна посока към двете реки. Общата площ на резервата е 2581,5 ха, а буферната му зона е 488,1 ха. Най-ниската точка в резервата е при вливането на р. Лопушница в р. Резовска /25 м н. в./, а най-високата е връх Карието /282 м н. в./.

Узунбуджак попада в преходно-средиземноморската климатична зона. Стръмните и много стръмните терени в резервата, са 47 %, което придава типичен планински вид на тази защитена територия. Основните скали са предимно глинести шисти, но се срещат и филити и мергели, със значително участие на варовици и кварцити. На много места склоновете са неустойчиви и образуват действащи свлачища, особено в Лопушница и Дяволски дол.

Най-голямата река в резервата е Резовска река или още Резвая. Тя извира от територията на Република Турция. Долината и е силно връзана, а бреговете и са стръмни, но са добре залесени. Дебитът и е почти постоянен. По течението има много прагове и бързеи. В Резовска се вливат много притоци. Най-големия и ляв приток е р. Лопушница. В западната част на резервата Лопушница има много притоци. В началото тя тече в югоизточна посока, после се отклонява на североизток., докато стигне границите на резервата. Оттам се насочва на изток, докато се влее в Резовска, а в резервата остават само десните и притоци. В централната част на резервата събира водите си р. Кератарски дол. Останалите многобройни малки потоци, по-големи от които са Живашки дол и Ухленски дол, са с непостоянен воден дебит и също се вливат в р. Резовска. По р. Резовска се наблюдават големи и дълбоки вировете, които и през най-сухите летни месеци са пълни с вода. Почвите са предимно канелени и жълтоземни, като преобладават дълбоките.

Резерватът има важно място в националната система от защитени територии - по площ той е на шесто място в страната, а **в мащабите на природен парк Странджа е най-голямата защитена територия**. В него се опазва значителна част от фитофонда на Северна Странджа, популации на 61 конзервационно значими вида и представителни съобщества и хабитати, характерни за Евксинската фитогеографска провинция.

Европейската значимост на резервата е идентифицирана чрез определянето му като субмясто в КОРИНЕ мястото "Странджа". Резерватът е част от Орнитологично важното място "Странджа" и има световно и европейско значение за опазване на орнитофауната.

Растителността в резервата е горска и принадлежи към южноевксинския тип мезофитна широколистна горска растителност с основни видове – източен бук и източен горун с характерно участие на терциерни реликти като **странджански дъб, лавровишня, странджанска зеленика, понтийско бясно дърво, колхидски джел, чашковидна звъника, странджанска боровинка, кавказка иглика, дива мушмула и др.**

В резервата са установени 651 вида и подвида висши растения, принадлежащи към 329 рода и 85 семейства.

Във фаунистично отношение резервата все още не е подробно проучен. Много богата и разнообразна е орнитофауната на резервата. Тук могат да се видят обикновен мишелов, ястреб-вработчик, земеродно рибарче, воден кос, хвойнов дрозд, планинска стърчиопашка, сива овесарка, черешарка, черногушо ливадарче. Множество хралупести дървета създават благоприятни условия за гнезденето на няколко вида кълвачи (зелен, голям и малък пъстър кълвач, черен и белогръб кълвач). Прелетни видове са: белоопашат мишелов, малък креслив орел, различни видове соколи, кукувица, лястовици, черен щъркел. "Узунбуджак" се обитава и от доста видове земноводни и влечуги. Срещат се голяма крастава жаба, голяма водна и дългокрака горска жаба; зелен и горски гущер, слепок, балкански гекон и няколко вида змии - медянка, голям стрелец, смок-мишкар, **вдлъбнаточел смок, леопардов смок** и др.. От рибите най-характерният вид е ендемичният резовски карагъоз. Среща се и черна мряна.

Конзервационната значимост на биосферен резерват "Узунбуджак" е изключително висока поради наличието на специфични екосистеми. Формирана е биота от европейски елементи, изграждащи функционално балансиран комплекс от характерни екосистеми, уникални за Европа.

Голямото флористично и фаунистично богатство, което притежава "Узунбуджак", и редките реликтни видове, които са защитени в него, определят особено важното му място в запазването на биоразнообразието в страната.

От висшите растения 61 таксона са с консервационно значение - това са 46 % от растенията с подобен статут в ПП "Странджа". От тях - 47 таксона са в Червена книга на България (38 с категория "рядък" и 9 с категория "застрашен"), 22 вида са в списъка на защитените растения (Приложение № 3 на Закона за биологичното разнообразие - ДВ, бр. 77/2002 г.), 3 вида са в Приложение № 1 на Бернската конвенция, 4 вида са в списъка на редките, застрашени и ендемични растения в Европа.

За проблеми в този резерват като че ли не може да се говори. Това се дължи преди всичко на разположението му - в почти обезлюден район. Друг благоприятен фактор, който оказва въздействие в този аспект е, че почти цялата резерватна територия е зад граничните съоръжения. Това допълнително спира антропогенния натиск. До този момент не сме установили случаи на браконьерство. Местното население е запознато с резерватния статут - защитената територия съществува вече повече от 45 години.

А.2. Поддържани резервати в Бургаска област.

1. "Атанасовско езеро" (до гр. Бургас) – обявен за опазване на редки и изчезващи в страната и в Европа гнездещи прелетни и зимуващи птици (виж в Общата част тема Б.3./6 и в Специална част тема Б.4./5)

Повечето хора, които пътуват по пътя Бургас - Варна, не обръщат внимание на обширните водни площи от двете му страни на север от Бургас. Те едва ли знаят, че минават покрай най-богатото на птици място в България. Това изключително орнитологично разнообразие е привлякло вниманието на естествоизпитателите още през миналия век.

Атанасовското езеро е разположено на 4 км североизточно от Бургас и представлява плитка свръхсолена лагуна, свързана с околните солени блата, система от канали, обрасли с блатна растителност, кристализатори, заобиколени от дига и сладководен канал. Разделено е на две части от пътя Бургас - Варна, северна и южна част и има средна дълбочина 30 см. Разположено е на 1.5м под морското равнище, поради което е силно уязвимо, но през последните десетилетия в резервата няма изчезнали видове, въпреки негативните фактори, които му влияят.

Резерватът основно се използва за нуждите на солодобива и за запазване на изключителното му биоразнообразие. Солниците тук съществуват от 1906 г., когато езерото е било дадено на концесия за 30 г. на фирмата "Атанас Илиев и сие" именно за строеж на солници, които са били изоставени по време на Първата световна война, въпреки започналия им строеж. Наводненията, вятърът и дъждовете разрушили валовете и дигите. Едва през 1921 г. езерото се преотстъпва отново, този път на германското акционерно дружество "Гларус", което значително разширява площта и през 1934 г., т. нар. "северни солници", сегашната резерватна територия, дават първата си продукция. След 9.09.1944 г. създаденото държавно солодобивно предприятие е експлоатирано солниците без прекъсване, докато през 1973 г. 170 ха от северната част са били обявени за защитена местност, а на 12. 08. 1980 г. са обявени за природен резерват със заповед на Комитета за опазване на природната среда. И сега на територията на резервата са разположени изпарителите на Черноморски солници, чиято основна дейност е добивът на морска сол. Добивът на сол се извършва по примитивен начин, който е напълно щадящ и не влияе отрицателно на обитателите на резервата. Атанасовско езеро е прекатегоризиран в поддържан резерват от 1999 г. съгласно закона за защитените територии.

Поддържаният резерват "Атанасовско езеро" е обявено за Рамсарско място на 28. 11. 1984 г. Първоначално обявената площ от 1 050 ха (10.5 кв. км) е била увеличена до 1 404 ха (14.4 кв. км) през 2002 г. Северната част е със статут на поддържан резерват, а южната е негова буферна зона. Конвенцията за влажните зони е подписана на 2. 02. 1971 г. в малкия ирански град Рамсар, откъдето носи и името си - Рамсарска конвенция. България е осмата страна, която още през 1976 г. се присъединява към конвенцията. Към септември 2004 г. броят на страните, подписали конвенцията е 146 страни с 1459 рамсарски места с площ 125.4 млн хектара.

В района на Атанасовското езеро са установени 316 вида птици (от приблизително 400 вида, срещащи се на територията на цялата страна), които мигрират, зимуват или гнездят в резервата. От тях 14 са световно застрашени: **Къдроглав пеликан** (*Pelecanus crispus*), **Малък корморан** (*Phalacrocorax pygmaeus*), **Червеногуша гъска** (*Branta ruficollis*), **Малка белочела гъска** (*Anser erythropus*), **Тънкоклюн свирец** (*Numenius tenuirostris*), **Ливаден дърдавец** (*Crex crex*), **Белоока потапница** (*Aythya nyroca*). 83 вида са включени в Червената книга на България, а 170 вида са с европейско природозащитно значение.

През летните месеци басейните са изпълнени с дъждосвирцови - кокилобегачи, саблеклюни, водобегачи, брегобегачи, както и с чайки и рибарки. Най-многочислени са колониите на саблеклюните, кокилобегачите, малките и гривестите рибарки. **Блатната лястовица** (**Кафявокрил огърличник** - *Glareola pratincola*) е символът на резервата. Това е единственото място, където се размножава Гривестата рибарка (*Sterna sandvicensis*), Малката

черноглава чайка (*Larus melanocephalus*) и Дебелоклюната рибарка (*Gelochelidon nilotica*). В езерото гнезди преобладаващата част от българската популация на **Саблеклюна** (*Recurvirostra avosetta*) и на Морския дъждосвирец (*Charadrius alexandrinus*).

Тъй като не замръзва през зимата, Атанасовското езеро е място с международно значение за концентриране на зимуващи водолюбивы птици, сред които Бял ангъч (*Tadorna tadorna*), Фиш (*Anas penelope*), Шилоопашата патица (*Anas acuta*), Зеленоглава патица (*Anas platyrhynchos*), Къдроглав пеликан (*Pelecanus crispus*), Голяма белочела гъска (*Anser albifrons*).

Най-привлекателна е есенната миграция на птиците над Атанасовското езеро. **То се намира на прелетния път Via Pontica и е типично място с тесен фронт на миграция за значителна част от прелетните птици от Северна, източна и Централна Европа.** Това е мястото с най-голяма концентрация по време на миграция на Розовия пеликан (*Pelecanus onocrotalus*), Къдроглавия пеликан (*Pelecanus crispus*), Тръстиковия блатар (*Circus aeruginosus*), Вечерната ветрушка (*Falco vespertinus*) и на второ място (след Босфора) по концентрация на Малкия креслив орел (*Aquila pomarina*). Заедно с останалите бургаски езера е едно от най-благоприятните места за нощуване на пеликаните и щъркелите между делтата на Дунав и Босфора. По време на прелет е установяван и изключително редкият световно застрашен вид - **Тъноклюния свирец** (*Numenius tenuirostris*).

Флората на резервата е представена от водолюбивы и крайбрежни видове. Езерото е заобиколено от тръстикови масиви (*Phragmites australis*), които дават убежище на многобройни обитатели. Установени са повече от 250 вида висши растения. Многобройни участъци са обрасли в различна степен с **Европейска солянка** (*Salicornia europaea*). Около езерото съществуват малки сладководни блата, мочурливи ливади, както и система от обрасли с блатна растителност канали и сухи терени с преобладаване на полски пелин (*Artemisia campestris*), Луковична ливадина (*Poa bulbosa*), пасищен райграс (*Lolium perenne*) и др. 6 вида висши растения са включени в Червената книга на България. Наред с Блатния ирис (*Iris pseudocorus*), Гърлицата (*Limonium gmelinii*) и Мерендерата (*Merendera sobolifera*), тук се срещат и множество орхидеи. Най-интересен техен представител е Птичето гнездо. Тя е почти безцветна, понеже е безхлорофилен вид, а корените ѝ са така оплетени, че наподобяват птиче гнездо, откъдето е дошло и името ѝ. Друг интересен вид е Пърчовката (*Himantoglossum caprinum*). На английски името ѝ означава орхидея-гушер, тъй като всеки цвят има дълга и тънка устна и прилича на дребно гушерче. През пролетта често срещан вид е Маймунската орхидея (*Orchis simia*) - всяко цветче наподобява миниатюрна маймунка. Всички диворастващи орхидеи у нас имат определен природозащитен статус - едни са включени в ЧКБ, а други - в различни международни конвенции.

В резервата се срещат 17 вида риби, по-голямата част от които са включени в ЧКБ като застрашени (кавказко попче, тригла бодливка, деветигла бодливка и др.). Повечето от тях, поради малките си размери не представляват стопански интерес за човека и високата им численост е предпоставка за голямо разнообразие от рибоядни птици.

Бозайниците са представени от 12 вида гризачи, 5 вида насекомоядни и 6 вида прилепи. Особен интерес за опазване на видовото разнообразие представляват най-малкият бозайник на планетата - **Етруската земеровка, Полевката на Гюнтер, Европейският лалугер, Видрата.** Срещат се още невестулка, лисица, дива свиня и чакал.

Гръбначните животни, особено птиците са пряко зависими от специфичните безгръбначни, които обитават езерото. С най-голямо значение е **Артемията** (*Artemia salina*), солнично раче, което е важен хранителен ресурс за водолюбивите птици. Тук е единственото ѝ значимо местообитание.

През 2001 г. РИОСВ - Бургас изгради специално укритие за наблюдение на птици с цел да се популяризира резервата и да се улесни срещата с обитателите му. Укритието се намира в края на Бургас, на изхода за Варна, на самия ръб на южната част на езерото и е лесно достъпно за посещение както с автомобил и градски транспорт, така и с велосипед и пеш. Построено е по английски модел, със специални прозорци за наблюдение, така че да не се безпокоят птиците в близост. Укритието разполага с подходяща оптика и предлага информация за всичко важно и интересно, свързано с живота на резервата. На телефон 056/ 813 212 можете да направите заявка за посещение.

2. "Вельов вир"/ Водни лилии (до Приморско) – опазва се гламо находище на бяла водна роза, жълта водна лилия (бърдуче), блатно кокиче и лонгозна гора предимно от ясен

Резерват "Вельов вир" е на площ от 14 ха и обхваща част от старото корито на река Ропотамо. Пътят за блатото Вельов вир минава под сенчест тунел от дървета и увивни растения. По водите му стотици нежнобели и жълти цветове на водни лилии върху големи яркозелени листа предлагат незабравима гледка, от която погледът трудно се откъсва.

3. "Пясъчна лилия" (до гр. Созопол) – обявен за опазване едно от най-големите находища на пясъчна лилия върху пясъчни дюни

Едва ли има по-красиво растение по пясъчните крайбрежия от пясъчната лилия (*Pancratium maritimum*). Навярно затова хората са я нарекли лилия. В Европа се среща в някои страни по Средиземноморието, на Балканския п-в и в Западен Кавказ, но само там, където е успяла да се съхрани от туристическата експанзия по дюни и плажове.

В България се среща единствено в местността Каваците, където е обявен най-малкият резерват в страната ПР "Пясъчна лилия" - с площ само 6 дка, както и по пясъчните дюни в резерват "Ропотамо" и между Ахтопол и Резово.

Пясъчната лилия е едно от 14-те вида растения от Червената книга на България, които се срещат по пясъците, формирайки т.нар. псамофитна растителност. От няколко луковици се образуват големи зелени туфи на листата, високи до 1 м, като през юли и началото на август се появяват изящните цветове с много фин аромат. Растението може да използва дори солена вода.

Размножителните му способности са много добри. Това може би е все още причината да се видят доста цъфтящи лилии. Не случайно преди години Италия е искала да възстанови този вид, използвайки българския екологичен модел. През септември по пясъка може да откриете малки черни въглени - това са семената на пясъчната лилия. Ако вятърът успее да ги зарови в пясъка, догодина ще има голяма вероятност от тях да поникнат нови растения. Както всички амарилиси, растението може да се размножава и с луковици.

Отпъкването от плажувачите и застрояването на пясъчната ивица създават много голяма опасност нашите деца да не могат да видят тази "Царица на цветята".

А.3. Защитени местности в Бургаска област. Кои са. Къде се намират. Какво се опазва в тях.

1. **"Бакърлъка"** (до с. Равадиново, община Созопол) – обявена за опазване на естествено местообитание на хагерово (тракийско) лале и съобщества на други защитени и редки растителни видове, забележителен ландшафт и скали;

2. **"Белия камък"** (с. Варовник, община Средец) – обявена за запазване естествените местообитания на защитени и редки видове птици и растения, включени в Червена книга България и в списъка на застрашените видове в Европа

3. **"Блатото"** (до гр. Созопол) – опазва се естествено находище на блатно кокиче

4. **"Босна"** (до с. Близнак, община Малко Търново) – обявена за запазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици

5. **"Вая"** (до гр. Бургас) – обявена за запазване на местообитания на защитени и редки видове птици включени в Червената книга на България и в списъка на застрашените видове в Европа (**виж в Общата част тема Б.3./10**)

6. **"Велека"** (до с. Бръшлян, с. Звездец и с. Стоилово, община Малко Търново) – **обявена за запазване на първичните горски екосистеми и живописния каньон на р.Велека**

Намира се в землищата на селата Звездец, Бръшлян и Стоилово. Обявена е за защитена с цел запазване на първичните горски екосистеми и живописния каньон на р. Велека. Защитената местност обхваща горното течение на Велека, където реката пресича карста и образува множество меандри. Бреговете са скалисти, урвести, на много места недостъпни, с канари и пропасти. Горските склонове са покрити с вековни дъбови и букови гори. В тях намират убежище много гнездящи птици – лешояд, **скален орел**, който само в Странджа гнезди на дървета, **черен щъркел** и много бозайници, включително **видрата**. Нощем, на лунна светлина, ако сте достатъчно търпеливи, можете да наблюдавате безшумната игра на видрите в дълбоките вирове на Велека (а също и Резовска). Територията е достъпна откъм м. Ковач, Пётрова нива, с. Стоилово и м. Въжиево.

7. **"Докузак"** (до гр. Малко Търново) – **опазва се естествено находище на кримски чай**

Изключително привлекателна и впечатляваща природа, река Докузак (от турски девет извора) и малък водопад, край който е разположена естествена природна пералня – бара. По поречието има места за отдих и риболов. Карстовият район попада в землището на Малко Търново, в близост до село Стоилово. Защитена местност "Докузак" е създадена с цел опазване на естествено находище на **кримски чай** (*Sideritis syriaca*). Тук се намира най-компактното от разпръснатите в този район находища на кримски чай. Опитите за изкуственото му

размножаване са успешни – това дава възможност да се разшири културата и се използва като чудесен тонизиращ чай.

8. "Естествено находище на пирен (Erica arborea)" (до с. Кости) – опазва се естествено находище на пирен

9. "Иракли" (до с. Емона) – обявена за опазване на типични крайбрежни хабитати на редки и застрашени растителни видове (пясъчна лилия, морски ранилист, пясъчна млечка, татарски млечник, морски ветрогон) и птици

10. "Казаков вир" (до с. Индже войвода) – обявена за опазване на характерен ландшафт, скални образувания, карстов извор и естествени местообитания на редки растителни и животински видове

11. "Калината" (до с. Кошарица и с. Тънково, община Несебър) – обявена за опазване на естествено находище на блатно кокиче и на уникално растително съобщество в лонгозна гора "Калината"

12. "Кокетрайс" (до гр. Несебър) – обявена за опазване на пясъчна банка "Кокетрайс" и на бентосна фауна в Черно море

13. "Колокита/Коренята" (до гр. Созопол) – обявена за опазване на фиорди и скални образувания

14. "Корията" (до гр. Камено) – обявена за опазване на гора от полски бряст

15. "Корията" (до с. Равнец) – обявена за опазване на гора от летен дъб

16. "Кривинизово" (до с. Звездец, община Малко Търново) – обявена за опазване на естествени горски съобщества от благун, горун, източен бук с подлес от странджанска зеленика и странджанска баравинка, както и местообитания на редки и застрашени от изчезване растителни и животински видове

17. "Кълката" (до с. Кости) – обявена за опазване на гнездово находище на двойка бухали

18. "Марина река" (до с. Кости) – обявена за опазване на естествени горски съобщества от благун, горун, източен бук с подлес от странджанска зеленика и странджанска боровинка, както и местообитания на редки и застрашени от изчезване растителни и животински видове

19. "Моряне" (до с. Звездец, община Малко Търново) – обявена за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици и растения, включени в Червена книга на НРБ и в списъка на застрашените видове в Европа

20. "Находище на див божур" (до гр. Средец) – обявена за опазване на естествените местообитания на защитени и редки растения и техните съобщества

21. "Невестин град" (до с. Факия, община Средец) – обявена за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици

22. "Орлиците" (до с. Камчия, община Сунгурларе) – обявена за опазване на естествените местообитания на защитени и редки растителни и животински видове и техните съобщества, както и на характерен ландшафт и скални образувания

23. "Ортото" (до гр. Свети Влас, община Несебър) – обявена за опазване на характерния ландшафт, естествените вековни смесени широколистни гори с богат видов състав и местообитания на редки растителни видове и съобщества

24. "Острови Св. Иван и Св. Петър" (до гр. Созопол) – обявена за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици

25. "Парория" (до с. Заберново, с. Калово и гр. Малко Търново) – **обявена за опазване на територия заета с девствена дървесна растителност съчетана с културни ценности**

Разположена е между селата Заберново и Калово, във водосборите на Заберска река и Казански дол. Обявена е с цел запазване на територия, заета с девствена дървесна растителност, съчетана с културни ценности и охранява типичните за Странджа горски екосистеми. Главна заслуга за обявяването ѝ има един от най-видните етнографи, фолклористи и изследователи на Странджа – Горо Горов. Широтата на неговото мислене търси защита на

територията като единство на природа и история. Горите в защитената местност са много стари, разновъзрастни, с вековни дъбови дървета. В този район се намира най-дебелото и вероятно най-възрастното дърво в Странджа – 1000 – годишен дъб-благун.

Тази част на планината има интересни, труднодостъпни участъци, скали и пещери. Особен интерес предизвиква легендата за средновековния манастир на Григорий Синаит, откъдето идва и названието на местността Парория. В защитената местност и около нея има много параклиси, а в карстовата част на м. Пазлаците – интересни пещерни образувания.

26. "Петрова нива" (до с. Стоилово, община Малко Търново) – обявена за опазване на характерен ландшафт, местообитания на редки птици и застрашени растителни видове

27. "Пладнището" (до с. Вълчаново, община Средец) – обявена за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици

28. "Пода" (до Бургас) – обявена за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове водолюбиви птици и колонии на 5 застрашени от изчезване вида включени в Червената книга на България (**виж в Общата част тема Б.3./7**)

29. "Поморийско езеро" (до гр. Поморие) – обявена за опазване на Поморийското езеро, солниците и прилежащите крайбрежни терени като влажна зона с международно значение и като местообитание на 63 вида застрашени от изчезване птици (**виж в Общата част тема Б.3./8**)

30. "Раков дол" (до с. Габър, община Созопол) – обявена за опазване на естествените местообитания на редки и защитени видове птици

31. "Руденово" (до с. Сливарово, община Малко Търново) – **обявена за опазване на естествени горски съобщества от благун, горун, източен бук с подлес от странджанска зеленика и странджанска баравинка, както и местообитания на редки и застрашени от изчезване растителни и животински видове**

Намира се в землището на с. Сливарово, в м. Патрона. Създадена е с цел опазване на представително, много добре запазено находище на **кавказка боровинка** (*Vaccinium arctostaphylos*). Находището е разположено в стара източно-букова гора със зеленика. Защитената местност е типичен странджански ландшафт в непосредствена близост до границата с Турция. Изграден е от горски формации от благун (*Quercus conferta*), източен горун (*Quercus sessiliflora*) и източен бук (*Fagus orientalis*).

32. "Силистар" (до с. Резово) – обявена за опазване на характерен ландшафт на крайбрежната зона, скални образувания, фиорди, както и специфична ксеротермна растителност и богат животински свят

33. "Смриките – естествено находище на червена пираканта" (до гр. Несебър) – обявена за опазване на естествено находище на червена пираканта и включващото го растително съобщество

34. "Стамополу" (до Приморско) – обявена за опазване блато

35. "Стария соват" (до с. Присад, община Созопол) – обявена за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици и растения, включени в "Червена книга на НРБ" и в списъка на застрашените видове в Европа

36. "Трите цера" (до с. Череша, община Руен) – обявена за опазване на находище на обикновен божур

37. "Тясната река" (до с. Вършило и с. Индже войвода община Созопол) – обявена за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици

38. "Узунгерен" (до с. Твърдица и гр. Бургас) – обявена за опазване на естествена влажна зона, остатък от езерото Мандра, местообитание на повече от 200 вида водолюбиви птици, от които 5 вида световно застрашени – малък корморан, къдроглав пеликан, червеногуша гъска, малка белочела гъска и ливаден дърдавец, както и за опазване на защитени, редки и уязвими растителни и животински видове

39. "Устие на река Велека" (до гр. Ахтопол, с. Бродилово и с. Синеморец) – обявена за опазване на характерен ландшафт на крайбрежната зона, скални образувания, фиорди, както и на специфична ксеротермна растителност и богат животински свят

40. "Устие на река Изворска" (до с. Димчево и с. Твърдица) – обявена за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици

41. **“Хисаря”** (до гр. Айтос) – обявена за опазване на естествени местообитания на айтоски клин (*Astragalus aitosensis*).

42. **“Чаирите – блатно кокиче”** (до с. Горица, община Поморие) – обявена за опазване на естествено находище на блатно кокиче

43. **“Ченгеле скеле”** (до гр. Бургас и с. Маринка) – обявена за опазване на естествените местообитания на защитени и редки видове птици, включени в Червена книга на РБ и в списъка на застрашените видове в Европа

А.4. Природни забележителности в Бургаска област. Кои са. Къде се намират. Какво се опазва в тях. Как изглеждат по-популярните от тях.

1. **“Айтоска кория”** (до гр. Айтос) – обявена за опазване на вековна дъбова гора, предстои прекатегоризирането ѝ в защитена местност

2. **“Блатото Алепу”** (до с. Равадиново, община Созопол) – обявена за опазване на естествените местообитания на защитени и редки водоплаващи птици, както и единственото находище на дяволски орех по Черноморското крайбрежие. Предстои прекатегоризирането му в защитена местност

3. **“Водениците - малки образувания”** (до с. Извор, община Созопол) – обявена за опазване на скални образувания

4. **“Големия камък”** (до с. Долно Ябълково) – обявена за опазване на характерни геоложки и ботанически обекти

5. **“Градището - естествено находище на синя хвойна”** (до гр. Малко Търново) – обявена за опазване на естествено находище на синя хвойна. Предстои прекатегоризирането ѝ в защитена местност

Попада в землището на М. Търново. Обявена е с цел запазване на единственото находище на синя хвойна (*Juniperus communis*) в подножието на най-високата част на българска Странджа (връх Голямо градище, 710 м). Върхът е покрит от благунови-церови гори и пасища. Формацията на растението е частично нарушена при извършените реконструкции в този район и залесяванията с черен и бял бор.

Останки от тракийска крепост се намират на едноименния връх. Стените на крепостта са градени от ломен камък без спойка. На места е използвана и едра шлага. Дебелината на зида е 1.20 – 1.30 м. Диаметърът на укрепеното пространство е около 100 м. Във вътрешността има следи от помещения. В центъра ѝ се намирало светилище на бог Аполон Аулариок, за което свидетелства намереният там жертвеник на този бог. От Голямото градище се открива просторна гледка към хълмовете на Странджа, а при ясен ден оттам може да се види Черно море.

6. **“Добровански гъби”** (до гр. Бургас) – обявена за опазване на гъбообразни скални образувания от варовик

7. **“Долмен Лозенски дол”** (до с. Долно Ябълково, община Средец) – обявена за опазване на скално образувание

8. **“Долмен Паша дере”** (до с. Горно Ябълково, община Средец) – обявена за опазване на характерни геоложки обекти

9. **“Долмените Влахов дол”** (до с. Долно Ябълково, община Средец) – обявена за опазване на характерни геоложки обекти

10. **“Каменска бърчина – скално образувание”** (до гр. Малко Търново) – обявена за опазване на забележителни геоложки обекти

11. **“Корията - вековна дъбова гора”** (до с. Везенково, община Сунгурларе) – обявена за опазване на останки от вековна дъбова гора. Предстои прекатегоризирането ѝ в защитена местност

12. **“Корията - вековна брястова гора”** (до с. Гълъбец, община Поморие) – обявена за опазване на вековна брястова гора. Предстои прекатегоризирането ѝ в защитена местност.

13. **“Костенурката”** (до гр. Айтос) – обявена за опазване на забележителни скални образувания

14. **“Махарата”** (в м.Сарпия до с. Кости) – обявена за опазване на пещера

15. "Находище на бодливо сграбиче" (до гр. Айтос) – обявена за опазване на естествено находище на бодливо сграбиче. Предстои прекатегоризирането ѝ в защитена местност.

16. "Находище на каспийска и обикновена блатна костенурка" (в м. Наково кладенче до гр. Ахтопол) – обявена за опазване на находището на каспийска и обикновена блатна костенурка. Предстои прекатегоризирането ѝ в защитена местност.

17. "Находище на Странджански дъб – лъжник" (в м. Конаджика до с. Звездец, община Малко Търново) – обявена за опазване на странджански дъб – лъжник. Предстои прекатегоризирането ѝ в защитена местност.

18. "Находище на урумово лале" (в м. Лалкото до с. Венец, община Карнобат) – обявена за опазване на находище на урумово лале. Предстои прекатегоризирането ѝ в защитена местност.

19. "Находище на черни боровинки" (до с. Садово, община Сунгурларе) – обявена за опазване на находище на черни боровинки. Предстои прекатегоризирането ѝ в защитена местност.

20. "Нос Агалина" (до гр. Созопол) – обявена за опазване на скални образувания и специфична крайморска растителност и животински свят

21. "Нос Емине" (до с. Емона, община Несебър) – обявена за опазване на забележителни геоложки и ботанически обекти

22. "Нос Червенка" (до с. Черноморец) – обявена за опазване на скални образувания и естествени местообитания на защитени и редки видове

23. "Пещера и изворите на река Младежка" (в м. Калето до с. Младежко, община Малко Търново) – **обявена за опазване на забележителни геоложки обекти**

Пещерата и изворите на река Младежка се намират в землището на село Младежко. Красивият пейзаж от надвисналите над бързо течащата река дървета, скалните образувания, пещери и извори, са привлекателно място за туристи. Местността е обявена за природна забележителност, за да бъдат защитени интересните скални образувания, пещери и древното градище. Счита се, че водата на реката лекува ревматизъм и ставни заболявания. За целта са изградени басейни, в които любителите на нетрадиционната медицина търсят облекчение и здраве. Славата на вировете с лековита вода се носела още по турско време. Говорело се, че тя помага на хора и животни. Ако някой стопанин успеел да излекува с нея стадото си, то непременно дарявал на карамлъчани едно животно. В днешно време селото се посещава както заради лековитата вода, така и за да се видят пещерите на р. Младежка и останките от най-големите късно-антични крепости в Странджа. Впечатленията се подсилват от въздействието на мястото, живописно заграденото от север, юг и изток от каньоните на реките Близнашка и Евренозовска.

24. "Пещерата Еленина дупка" (до с. Бяла вода, община Малко Търново) – **обявена за опазване на забележителни геоложки обекти**

Пещерата Еленина дупка се намира в землището на село Бяла Вода, в едноименната местност, по пътя Малко Търново – Бургас. Обявена е за природна забележителност.

За пещерата се носи легенда, според която, докато момите от селото играли на хорото, се появила силна вихрушка и задигнала хубавата мома Елена. След време намерили плитките ѝ край входа на пещерата, откъдето и произлиза името на скалния феномен. Според преданието хубавицата била отвлечена от змей.

25. "Попова скала" (до с. Фазаново, община Царево) – обявена за опазване на забележителни геоложки обекти

26. "Пробития камък" (до с. Берово, община Сунгурларе) – обявена за опазване на гъбообразни скални образувания от варовик

27. "Професора" (до с. Добромир, община Руен) – обявена за опазване на забележителни скални образувания

28. "Пясъчни дюни – м.Алепу" (до с. Равадиново) – обявена за опазване на пясъчни дюни

29. "Пясъчни дюни – м. Бабата – Слънчев бряг" (до гр. Несебър) – обявена за опазване на забележителни ботанически и геоложки обекти

30. "Пясъчни дюни м. Перла" (до гр. Приморско) – обявена за опазване на находища на редки видове

31. "Пясъчни дюни между к-г Златна рибка и к-г Градина" (до гр. Созопол) – обявена за опазване на находища на редки видове

32. "Пясъчни дюни – 5 броя" (до гр. Несебър) – обявена за опазване на забележителни геоложки обекти

33. "Пясъчни дюни – Младежкия център" (до гр. Приморско)

34. "Свинска глава" (до гр. Айтос) – обявена за опазване на забележителни скални образувания

35. "Скалните образувания, фиордите и тюленовата пещера в м. Маслен нос" (до гр. Приморско) – обявена за опазване на изключително красиви и рядко запазени крайбрежни скали с фиорди.

36. "Странджански дъб" (в м. Св. Илия до с. Кости) – обявена за опазване на находище на странджански дъб. Предстои прекатегоризирането ѝ в защитена местност.

37. "Трите братя" (до гр. Айтос) – обявена за опазване на забележителни скални образувания

38. "Чифликова нива" (до с. Пчелин, община Сунгурларе) – обявена за опазване на забележителни геоложки обекти

Б. Природни обекти в Бургаска област, защитени по международното законодателство

Б.1. Биосферни резервати в Бургаска област. Кой са. Къде се намират. Какво се опазва в тях.

1. "Узунбуджак" / "Лопушна" (с. Кости, в ПП "Странджа") – **виж в Обща част тема Б.1./9**

Б.2. Рамсарски обекти в Бургаска област. Представители. Местоположение. Особености. В България влажните зони с международно значение по Рамсарската конвенция са 10 на брой (**виж в Общата част тема Б.3.**). От тях 5 се намират в Бургаска област. Те са:

1. "Атанасовско езеро" (край Бургас) – (**виж в Общата част тема Б.3./6**)

2. "Пода" (край Бургас) – (**виж в Общата част тема Б.3./7**)

3. "Комплекс Поморийски влажни зони" (край Поморие) – (**виж в Общата част тема Б.3./8**)

4. "Комплекс Ропотамо" (до устието на р.Ропотамо) – (**виж в Общата част тема Б.3./9**)

5. Езерото "Вая" (край Бургас) – (**виж в Общата част тема Б.3./10**)

Б.3. КОРИНЕ – биотопи в Бургаска област.

В България са определени 165 места от международно значение в мрежата "КОРИНЕ - биотопи" (**виж в Общата част тема Б.5.**), от тях две се намират в Смолянска област. Те са:

1. АЛЕПУ - 200 ха (код на мястото: F00007302)

2. АТАНАСОВСКО ЕЗЕРО - 1669 ха (код на мястото: F00007700)

3. АХЕЛОЙ - 411 ха (код на мястото: F00007900)

4. БУРГАСКО ЕЗЕРО - 2712 ха (код на мястото: F00007600)

5. ВЕЛЕКА - СИЛИСТАР - 2275 ха (код на мястото: F00007203)

6. ЕМИНЕ - 14330 ха (код на мястото: F00008100)

7. КОМПЛЕКС РОПОТАМО - 7369 ха (код на мястото: F00007300)

8. ЛУДА КАМЧИЯ - 3520 ха (код на мястото: F00014100)

9. МАНДРА - 4736 ха (код на мястото: F00007400)

10. НЕСЕБЪР - 64 ха (код на мястото: F00008000)

11. ОСТРОВИ СВЕТИ ИВАН И СВЕТИ ПЕТЪР - 20 ха (код на мястото: F00007500)

12. ПОМОРИЙСКИ СОЛНИЦИ - 593 ха (код на мястото: F00007800)

13. РОПОТАМО - 1000 ха (код на мястото: F00007301)

14. СИЛКОСИЯ - 390 ха (код на мястото: F00007202)

15. СТРАЛДЖА - 2600 ха (код на мястото: F00006800)

16. СТРАНДЖА - 143375 ха (код на мястото: F00007200)

17. ТРИТЕ БРАТЯ - 708 ха (код на мястото: F00006900)

18. УЗУНБУДЖАК - 2530 ха (код на мястото: F00007201)

Б.4. Орнитологично важни места в Бургаска област.

В България са определени 114 орнитологично важни места с международно значение (виж в **Общата част тема Б.4.**), от тях 13 се намират в Бургаска област. Те са: **Комплекс Стралджа** (код на мястото: **BG028**), **Котленска планина** (код на мястото: **BG029**), **Комплекс Мандра – Пода** (код на мястото: **BG034**), **Бургаско езеро** (код на мястото: **BG035**), **Атанасовско езеро** (код на мястото: **BG036**), **Поморийско езеро** (код на мястото: **BG037**), **Странджа** (код на мястото: **BG040**), **Комплекс Ропотамо** (код на мястото: **BG041**), **Залив Ченгене скеле** (код на мястото: **BG042**), **Емине** (код на мястото: **BG043**), **Камчийска планина** (код на мястото: **BG044**), **Западна Странджа** (код на мястото: **BG066**) и **Бакърлъка** (код на мястото: **BG077**)

1. Комплекс Стралджа (код на мястото: BG028)

Площта на орнитологично важното място Комплекс Стралджа е 2871,82 ha . То включва язовир "Церковски" с площ около 180 ха и намиращите се в съседство влажни ливади и заблатени места, остатъци от източната част на бившето Стралджанско блато (най-голямото някога блато във вътрешността на България). Намира се на 1-2 км южно от шосето Бургас - София в участъка южно от село Венец. Самият язовир представлява открита водна площ, в източната си част обрасла частично с водолюбива растителност с преобладаване на папур. Заобиколен е от ниско възвишение на север (234,6 м.надм.в.) и от равнинни обработваеми площи от юг (около 150 м.надм.в.). Западно от язовира се простират по-ниско разположени терени, заети от влажни ливади, мочурливи места със система от отводнителни канали, а при дъждовна пролет - и малки блатни водоеми с временен характер. Влажните ливади са обрасли с мезофилна тревна растителност.

Стралджанското блато е било най-голямото вътрешно блато в България до средата на двадесетте години на XX в., когато е започнало неговото постепенно пресушаване. Тогава там са гнездили в голяма численост розовият и къдроглавият пеликани, а също и сивият жерав. До четирдесетте години на миналия век блатото е било напълно пресушено, но въпреки работещата отводнителна система и до днес през дъждовни години голяма част от територията се наводнява и обраства с тръстики. Днес в комплекс Стралджа са установени 143 вида птици, от които 50 са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 70 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 6 вида, а като застрашени в Европа - 20 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 55 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Язовир Церковски е място от международно значение за мигриращи и зимуващи водолюбиви птици, където се концентрират над 20000 водолюбиви птици от 30 вида. Той е едно от най-важните места в света за зимуването на голямата белочела гъска /*Anser albifrons*/, световно застрашената червоногуша гъска /*Branta ruficollis*/ и зеленоглавата патица /*Anas platyrhynchos*/. Във влажните ливади се среща световно застрашеният ливаден дърдавец /*Crex crex*/, ливадният блатар /*Circus pygargus*/, голямата /*Porzana porzana*/ и средната пъструшка /*Porzana parva*/. По време на миграция язовирът е място за струпване на водолюбиви птици като розовия пеликан /*Pelecanus onocrotalus*/, блестящия ибис /*Plegadis falcinellus*/, лопатарката /*Platalea leucorodia*/ и др.

Влажната зона е чувствителна към човешки дейности, свързани с управление на водите, както и с неустойчивото ползване на територията на бившето блато като земеделската земя. Постоянното отводняване на мястото намалява качествата на местообитанията, свързани с предоставяне на достатъчно площ за почивка и хранене на мигриращите птици. Част от територията се засажда със зърнени култури и интензивно се третира с изкуствени торове и пестициди за получаване на добри добиви и премахване на тръстиката. Разораването на останалите влажни ливади и пасища води до по-нататъшна загуба на ценни местообитания. Спиртната фабрика, разположена до язовира, предизвиква замърсяване на водите му. Временното пресушаване на язовира, включително през зимата, не позволява пълноценното ползване на влажната зона като място за почивка и хранене на птиците. Ловът и риболовът причиняват безпокойство на птиците. Свободният и неконтролиран достъп до цялата територия през гнездовия период също предизвиква безпокойство на гнездящите птици.

Стралджа няма законова защита съгласно националното природозащитно законодателство. През 1998 г. около 95% от територията е определена като КОРИНЕ място, поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени местообитания, растения и животни, включително зимуващи водолюбиви птици.

2. Котленска планина (код на мястото: BG029)

Площта на орнитологично важното място Котленска планина е 99263,72 ha. Тя се намира в централния дял на Източна Стара планина. Границите ѝ се определят от реките Тича на север до вливането ѝ в язовир Тича, Стара река на запад и Луда Камчия на юг. На изток достига до Върбишкия проход между село Бероново и град Върбица, продължава по пътя гр. Върбица - село Бяла река, като включва и язовир Тича. От главното било на планината към долините на

реките Тича и Луда Камчия се спускат множество ясно оформени второстепенни била със стръмни склонове и дълбоки врязани долове и суходолия. Теренът е стръмен и силно пресечен. Районът е сравнително слабо населен, главно по периферията, в долините на реките. Около две трети от територията на планината е покрита с първични широколистни гори, главно от мизийски бук */Fagus tmoesiaca/*, на места примесен с обикновен габър */Carpinus betulus/*. По-ограничено разпространение имат горите от горун */Quercus dalechampii/* на места примесен с обикновен габър */C. betulus/* и келяв габър */Carpinus orientalis/*, смесените дъбови гори от цер */Quercus cerris/* и благун */Quercus frainetto/*. В западната част на планината е установено малко находище на естествени смесени гори от бяла ела */Abies alba/* и обикновен бук */Fagus sylvatica/*. Вторичните гори и храсталаци от келяв габър имат силно ограничено разпространение в района. Останалата част от територията е заета от открити пространства, използвани за пасища и селскостопански земи. В пасищата преобладават три типа тревни съобщества: мезофилни, ксеромезофилни и ксеротермни тревни съобщества. Една значителна част от откритите пространства, в това число и земеделските площи са възникнали вторично, на мястото на стари гори. Влажните зони и поречията на реките заемат една сравнително малка част от територията на мястото. Единствената влажна зона в планината е язовир Тича, който няма обраствания с блатна растителност. По високите части на планината се срещат варовикови скали и карстови образувания, разпръснати из целия район.

На територията на Котленска планина са установени 182 вида птици, от които 51 са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 81 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 10 вида, а като застрашени в Европа - 21 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 65 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Котленска планина е място от световно значение за гнезденето на **ливадният дърдавец** */Crex crex/* и едно от най-значимите места в страната от значение за Европейския съюз за опазването на видове, гнездящи в голяма численост - черен щъркел */Ciconia nigra/*, осояд */Pernis ptilorhynchus/*, орел змияр */Circus cyaneus/*, малък креслив орел */Aquila pomarina/*, скален орел */Aquila chrysaetos/*, малък орел */Hieraetus pennatus/*, сокол скитник */Falco peregrinus/*, лещарка */Bonasa bonasia/*, полубеловрата мухоловка */Ficedula semitorquata/* и среден пъстър кълвач */Dendrocopos medius/*. През Котленска планина преминава най-западната част на черноморския прелетен път *Via Pontica*. Тук се образува типично място с тесен фронт на миграция, където ежегодно по време на есенна миграция преминават над 3000 грабливи птици. Най-многобройни от тях са осояда, обикновения мишелов */Buteo buteo/*, вечерната ветрушка */Falco vespertinus/* и блатарите. По време на миграция е установен и сивия жерав */Grus grus/*. През есенно-зимния период язовир Тича поддържа значителни количества водолюбивы птици, включително червеногушият гмуркач */Gavia arctica/*, големия корморан */Palaeorcorax carbo/*, зеленоглавата патица */Anas platyrhynchos/* и др.

В Котленска планина са разположени селища и язовир Тича, който се ползва като вододайна зона. Местообитанията в Котленска планина са чувствителни към човешки дейности свързани с управление на горите и поддържане на ливадите и пасищата. Интензивното ползване на горите, особено сечите оказват негативно влияние върху качеството и видовия състав на горските местообитания и причиняват безпокойство на птиците, когато се извършват през гнездовия период. Ливадите и пасищата са застрашени от изоставяне и разораване. Това води до постепенна загуба на ценни местообитания, особено за ливадния дърдавец, но също така и до загуба на подходящи територии за хранене на грабливи птици. Дейностите свързани с туризма и селищата са до голяма степен локализиращи и разпръснати и не оказват значително въздействие на територията като цяло. Районът е чувствителен и към дейности, предизвикващи безпокойство на птиците, особено на гнездящите по скалите видове – катерачество, делта- и парапланеризъм. Ловът и браконьерството също причиняват безпокойство на птиците. Пряка заплаха е вземането на малки от гнездата. Разрастването на туризма и отдиха, както и урбанизацията могат до повлияят отрицателно върху птиците и техните местообитания, ако процесът не бъде регулиран.

В Котленска планина има 24 защитени територии – резерват, защитени местности и природни забележителности, които обхващат едва 1.3% от територията ѝ. Повечето от защитените територии са обявени за опазване на характерен ландшафт. Резерват "Орлицата" е обявен през 1984 г. за опазване на първични букови гори, редки грабливи птици и уникален карстов ландшафт. Около 16% от територията на Котленска планина е определена за КОРИНЕ място през 1998 г., поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени местообитания, растения и животни, включително птици.

3. Комплекс Мандра - Пода (код на мястото: BG034)

Площта на орнитологично важното място Комплекс Мандра - Пода е 5987,96 ha. То обхваща Мандренското езеро с околните му влажни зони. Мандренското езеро е разположено

на Черноморския бряг и е най-южното от Бургаските езера. Североизточната му част се намира непосредствено до Бургас. Езерото е било полусолено, но е превърнато в сладководен язовир. Между стената му и Черно море е запазена лагуна, обхващаща местностите Пода и Узунгерен. Към комплекса се отнасят и каскадовидно разположените рибовъдни басейни в северозападната част на езерото в долината южно от село Черни връх. Основно местообитание в комплекса е езерото със значителна открита водна площ (около 1300 ха), стояща вода и участъци с водолюбива растителност по бреговете. По южния бряг са разположени гори, главно от дръжкоцветен дъб */Quercus pedunculiflora/*, летен дъб */Quercus robur/* и клен */Acer campestre/*. Около езерото са разположени мезофилни, халофитни тревни съобщества и обработваеми земи. Лагуната в местността Пода е обрасла с блатна и мочурна хигрофитна растителност. Плитките соленоводни участъци са обрасли с европейска солянка */Salicornia europaea/*, а пясъчната ивица до морето - с пясъчен класник */Leymus racemosus subsp. sabulosus/*, тройно вилужна мишорка */Gypsophilla trichotoma/* и др. Местността Узунгерен представлява дълбоко вдаден в сушата залив, по-голямата част от бреговете на който са обрасли с тръстика и папур, а незначителна част - с дъбова гора.

Мандра-Пода е част от Бургаския езерен комплекс – един от трите най-значими комплекси от влажни зони за концентриращи се водолюбиви птици по българското черноморско крайбрежие. В района на комплекса Мандра-Пода са установени 245 вида, от които 74 са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 109 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 12 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 86 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Комплексът Мандра-Пода е от международно значение за гнезденето на **лопатарката** */Platalea leucorodia/* и **саблелюна** */Recurvirostra avosetta/*, като за бялата лопатарка местността Пода е единственото гнездовище по Черноморското ни крайбрежие. В Мандренското езеро до около 1940 г. е **гнездила последната в България колония на розовия пеликан** */Pelecanus onocrotalus/*. Изчезването ѝ вероятно се дължи на превръщането на езерото в язовир и заливането на западната част на Мандра, при което са изчезнали големите тръстикови масиви. Комплексът е едно от трите места по българското черноморие, където гнезди **морския орел** */Haliaeetus albicilla/*. Езерото е част от "място с тесен фронт на миграция" за къдроглавия пеликан */Pelecanus crispus/* и розовия пеликан, белия щъркел */Ciconia ciconia/* и черния щъркел */Ciconia nigra/*, както и за грабливите птици, прелитащи по миграционния път **Via Pontica**. По време на прелет е установяван и изключително редкият световно застрашен вид **тънкоклюн свирец** */Numenius tenuirostris/*. От световно застрашените видове **малкият корморан** */Phalacrocorax pygmaeus/*, **къдроглавият пеликан** */P. crispus/* и **белооката потапница** */Aythya nyroca/* редовно използват езерото като място за почивка както по време на миграция, така и по време на зимуване, като се струпват в международно значими количества. На територията на комплекса, главно по време на миграция се срещат още **белошипата ветрушка** */Falco naumanni/* и **ливадният дърдавец** */Crex crex/*. Мандра-Пода е от международно значение и за зимуването на до 69 000 водолюбиви птици от 82 вида. Особено значими са струпванията на големия корморан */P. carbo/*, голямата бяла чапла */Egretta alba/*, пойния лебед */Cygnus cygnus/*, голямата белочела гъска */Anser albifrons/*, кафявоглавата потапница */Aythya ferina/*, качулатата потапница */Aythya fuligula/*, както и на 2 световно застрашени вида - **червеногушата гъска** */Branta ruficollis/* и **тръноопашата потапница** */Oxyura leucoserphala/*. Мандренското езеро е основно място за хранене на двата вида пеликани по време на миграция и зимуване, въпреки че птиците предпочитат за нощуване съседните Бургаско и Атанасовско езера.

Комплексът Мандра-Пода е разположен в покрайнините на втория по големина град по черноморското ни крайбрежие – Бургас. Комплексът е подложен на силен антропогенен натиск поради близостта му с гъсто населен град, големите промишлени съоръжения и комплекси, както и поради неограничения и неконтролиран достъп на хора извън защитените територии. Непрекъснатото урбанизиране на района, свързано с разрастването на града, разрушава влажните ливади и заблатените местообитания около езерото. Международен път към южната държавна граница пресича източната част на комплекса, като води до силно замърсяване с отпадъци, прекомерен шум, както и избиване при сблъсък на дребни бозайници и птици. Мандренското езеро е основен източник на промишлени води за Петролната рафинерия Нефтохим, разположена западно от Бургас. През комплекса преминава и петролопровод, който може да причини значителни щети на влажната зона в случай на авария. Има голям инвестиционен проект за изграждане на международен петролопровод от Бургас за Александрополи в Гърция, който се предвижда също да пресича комплекса, което допълнително ще повиши заплахата от нефтено замърсяване. В последните години се появиха инвестиционни намерения за изграждане на ветроенергийни паркове, което ще доведе до огромни щети за мигриращите, зимуващите и гнездящите в района птици.

На този етап 8% от територията на комплекса Мандра-Мода е поставен под законова защита съгласно националното природозащитно законодателство. Трите съществуващи защитени територии са обявени с цел опазване на застрашени видове птици. Защитената местност "Пода" е обявена през 1989 г., Защитената местност "Устие на река Изворска" – през 1990 г., а защитената местност "Узунгерен" – през 2005 г. За защитената местност "Пода" има разработен и приет план за управление. На територията и е изграден природозащитен център на БДЗП, чрез дейността на който се прилага плана за управление. Защитената местност "Пода" заедно със залива Форос е обявена за Влажна зона от международно значение съгласно Рамсарската Конвенция през 2003 година. През 1998 г. комплексът е определен за КОРИНЕ място, поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени видове птици.

4. Бургаско езеро (код на мястото: BG035)

Площта на орнитологично важното място Бургаско езеро е 3092,02 ha . То е плитководно бракично крайбрежно езеро - открит лиман със слаба връзка с морето и с водолюбива растителност по бреговете. Разположено е западно от Бургас, като цялата му източна част граничи с промишлените и жилищните квартали на града. Свързано е с морето чрез канал с шлюз. В езерото преобладава откритата водна площ, която на дълбочина достига до 1,3 м. Солеността на водата е около 10,58 П и е със значителни сезонни и годишни колебания. Бреговете, са обрасли с ивица водолюбива растителност, главно тръстика /*Phragmites australis*/, теснолистен папур /*Typha angustifolia*/, широколистен папур /*Typha latifolia*/ и др., които в западната и северозападната част образуват обширни масиви. До североизточната част на езерото има няколко малки блатни водоема, а в северозападната му част са изградени рибарници. Около езерото са разположени влажни мочурливи ливади, халофитни тревни съобщества, мезоксеротермна тревна растителност, обработваеми земи и пасища.

Бургаското езеро е част от Бургаския езерен комплекс – един от трите най-значими комплекси от влажни зони за концентриращи се водолюбиви птици по българското черноморско крайбрежие. В района на езерото са установени 245 вида, 71 от които са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 105 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 9 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 89 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Тъй като езерото се намира на миграционния път **Via Pontica**, то е една от най-важните станции при прелета на птиците по българското Черноморие. Особено многобройни са пеликаноподобните, гъскоподобните, дъждосвирицоподобните и чапловите птици. Езерото е особено важно като място за почивка по време на прелет за **къдроглавия** /*Pelecanus crispus*/ и **розовия** /*Pelecanus onocrotalus*/ **пеликан, малкия корморан** /*Phalacrocorax pygmeus*/. Като мигриращ вид в района е установен и световно застрашеният **ливаден дърдавец** /*Crex crex*/. Бургаското езеро е от международно значение за зимуването на значителен брой водолюбиви птици, главно на малкия корморан /*Ph. pygmeus*/, големия корморан /*Ph. carbo*/, пойния лебед /*Cygnus cygnus*/, голямата белочела гъска /*Anser albifrons*/, кафявоглавата потапница /*Aythya ferina*/ и качулатата потапница /*Aythya fuligula*/. Бургаското езеро е единственото място в България където се концентрира до 7% от Черноморската популация на **тръноопашатата потапница** /*Oxyura leucoserphala*/. През зимата са наблюдавани и световно застрашените къдроглав пеликан /*P. crispus*/ и **червеногуша гъска** /*Branta ruficollis*/. Езерото е едно от най-важните места в страната от значение за Европейския съюз за опазването на гнездящигнездящия тук **малък воден бик** /*Ixobrychus minutus*/.

Бургаското езеро е разположено в покрайнините на втория по големина град по черноморското ни крайбрежие – Бургас. То е подложено на силен антропогенен натиск поради близостта му с гъсто населения град, големите промишлени съоръжения и комплекси, както и поради неограничения и неконтролиран достъп на хора извън защитените територии. Бургаското езеро се влияе от всички човешки дейности, които могат да доведат до изменение на водния режим или качеството на водите не влажната зона, както и от ускоряване на развитието на града. Езерото е замърсено с петролни продукти, феноли и други химикали от разположената в близост петролна рафинерия. Интензивната употреба на пестициди и изкуствени торове в околните земеделски земи водят до замърсяване и ускорена евтрофикация на водоема. В последните години нарастна сметоотделянето и дейностите по почистването на града. Строителни и битови отпадъци са незаконно депонирани навсякъде около езерото, особено по северните му брегове. Водоемите в североизточната част на езерото се запълват със земни маси и на този етап 80% от тях са почти изцяло унищожени. Отпадните води от северната и южната промишлени зони на града се вливат в езерото след преминаване през пречиствателна станция. Значителни количества отпадни води постъпват в езерото от кварталите Горно езеро и Долно Езеро, както и от някои предприятия в Бургас. Промяната в качеството на водите води до промяна във вида и количеството на рибните запаси и

съответно в хранителната база за много от водоплаващите птици. Териториите около езерото се замърсяват и непрекъснато се застрояват. Каналът, свързващ езерото с морето е почти изцло затлачен и свободното предвижване на риба през него и е силно ограничено. Международен път към южната държавна граница по източния бряг, като води до силно замърсяване с отпадъци и прекомерен шум. Планирано е изграждането на нов, по-голям път, което е предпоставка за увеличаване на антропогенния натиск и замърсяването на района. Промисленият риболов, който се осъществява в езерото причинява безпокойство на птиците и не рядко улавянето им в риболовните мрежи. Ловът е също фактор причиняващ значително безпокойство на зимуващите птици.

На този етап 12% от територията на Бургаското езеро е поставена под законова защита съгласно националното природозащитно законодателство. Защитената местност "Вая" обхваща тръстиковите масиви в югозападната част на езерото и е обявена за опазването на застрашени видове птици. През 2003 г. Бургаското езеро е обявено за Влажна зона с международно значение съгласно Рамсарската Конвенция. През 1998 г. езерото е определено за КОРИНЕ място, поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени видове птици.

5. Атанасовско езеро (код на мястото: BG036)

Площта на орнитологично важното място Атанасовско езеро е 7208,89 ha. То е свръхсолено езеро с лиманен характер в северната си част и с белези на лагуна в южната. Значителна част от площта му се използва като солници, но със запазен примитивен начин на солодобив. Разположено е северно от град Бургас, непосредствено до морския бряг. През езерото преминава шосето от Бургас за Варна. Атанасовско езеро включва значително разнообразие от местообитания. Най-характерни за него са плитките соленоводни басейни без висша растителност, разделени с диги и други участъци свободни от растителност или обрасли в различна степен с европейска солянка /*Salicornia europaea*/. На места сред тях има характерна за сладководните водоеми водолюбива растителност. Около езерото съществуват малки сладководни блата, мочурливи ливади, както и система от обрасли с блатна растителност канали и сухи терени с преобладаване на полски пелин /*Artemisia campestris*/, луковична ливадина /*Poa bulbosa*/, пасищен райграс /*Lolium perenne*/ и др. В съседство се разполагат обширни обработваеми площи, а в южната си част езерото граничи с жилищните квартали на града. "

Атанасовското езеро е част от Бургаския езерен комплекс – един от трите най-значими комплекси от влажни зони за концентриращи се водолюбиви птици по българското черноморско крайбрежие. В района на Атанасовско езеро са установени 288 вида, от които 84 са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 127 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени в категория SPEC1 са включени 19 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 105 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. В езерото гнезди преобладаващата част от българска популация на **саблеклюна** /*Recurvirostra avosetta*/, **гривестата рибарка** /*Sterna sandvicensis*/ и на **морския дъждосвирец** /*Charadrius alexandrinus*/, поради което е най-важно място за тези видове. Атанасовско езеро се намира на **прелетния път Via Pontica** и е типично "място с тесен фронт на миграция" за мигриращите реещи се птици от значителна част на Северна, Източна и Централна Европа. До 240 000 щъркела и до 60 000 грабливи птици прелитат ежегодно от тук по време на есенната миграция. Това е мястото с най-голяма концентрация в Европа по време на прелет за **розовия пеликан** /*Pelecanus onocrotalus*/ и **къдроглавия пеликан** /*Pelecanus crispus*/, тръстиковия блатар /*Circus aeruginosus*/, вечерната ветрушка /*Falco vespertinus*/ и на второ място (след Босфора) по концентрация на малкия креслив орел /*Aquila pomarina*/. Заедно с останалите бургаски езера е едно от най-благоприятните места за нощуване на пеликаните и щъркелите между делтата на Дунав и Босфора. Редовно през този период се срещат **малкият корморан** /*Phalacrocorax pugnax*/ и **лопатарката** /*Platalea leucorodia*/ в значителна численост. По време на прелет е установяван и изключително редкият световно застрашен вид - **тънноклюният свирец** /*Numenius tenuirostris*/. Тъй като не замръзва през зимата, езерото е място с международно значение за концентриране на зимуващи водолюбиви птици, сред които **къдроглавият пеликан** /*P. crispus*/, голямата белочела гъска /*Anser albifrons*/, **червеногушата гъска** /*Branta ruficollis*/, белият ангъч /*Tadorna tadorna*/, **саблеклюнът** /*Recurvirostra avosetta*/ и др.

Атанасовското езеро е разположено в покрайнините на втория по големина град по черноморското ни крайбрежие – Бургас. То е подложено на силен антропогенен натиск поради близостта му с гъсто населения град и международното летище, разположено източно от езерото. Езерото се използва за солодобив по традиционен начин и местообитанията, характерни за влажната зона, са силно зависими от тази дейност във вида в който се осъществява. Основни проблеми за мястото са подмяната на старите диги, разделящи басейните, с нови, както и замърсяването на канала, опасващ езерото. Обрастванет она дигите

с растителност води до загуба на места за гнездене на наземно гнездящите птици. Последните са застрашени също и от големия брой на хищниците - бездомни кучета, чакали и др. През последното десетилетие управата на солниците се сменя твърде често, което е следвано от смяна на начина на управление на солниците и непряко оказва негативно влияние върху местообитанията. Постоянното посещаване на влажната зона от хора, незаконното събиране на солничното раче и браконьерството причиняват безпокойство на птиците. Международен път пресича източната част на езерото, като води до силно замърсяване с отпадъци, прекомерен шум, както и избиване при сблъсък на дребни бозайници и птици. Електропреносните съоръжения около езерото, както и тези пресичащи южната му част, са причината за високата смъртност на птиците в района. Наличието на международно летище в място с тесен фронт на миграция е опасно както за сигурността на полетите, така и за мигриращите птици, особено ако летището увеличи капацитета си да поема повече самолети. Разработва проект за жилищно застрояване около езерото, което ще доведе до още по-засилена урбанизация на мястото. В района около езерото в последните години се появили инвестиционни намерения за изграждане на ветроенергийни паркове. Те ще затрудняват свободното придвижване на птиците и ще водят до смъртност и фрагментиране на местообитанията на мигриращите и зимуващите птици. Ветровите генератори ще бъдат бариера за хиляди реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на юг и на север и ще причинят значителна смъртност сред тях, както и по-нататъшно намаляване на техните популации.

До днес 27% от мястото са поставени под законова защита съгласно националното природозащитно законодателство. През 1980 г. северната част на езерото е обявена за резерват и е държавна собственост. Южната част на езерото и 200-метрова ивица в северната му част е обявена за буферна зона през 1981 г. Земята северозападно, северно, североизточно и източно от него е част от буферната му зона и е собственост на община Бургас, като малки части са частна собственост. През 1999 г. северната част на езерото е прекатегоризирана в поддържан резерват съгласно новия Закон за защитените територии, като някои управленски дейности са разрешени до разработването на план за управление. През 1984 г. Атанасовското езеро е обявено за Влажна зона с международно значение съгласно Рамсарската Конвенция, като през 2003 г. територията на Рамсарското място е разширена. През 1998 г. езерото е определено за КОРИНЕ място, поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени видове птици.

6. Поморийско езеро (код на мястото: BG037)

Площта на орнитологично важното място Поморийско езеро е 948,04 ha. То е свръхсолено езеро с естествен произход - лагуна на морския бряг, част от територията на което е превърната в солници. От морето е отделено с пясъчна коса, като единствената му връзка с него е канал с шлюз. Устието на река Ахелой, разположено северно от езерото, също е включено към мястото тъй като редовно се ползва от водолюбивите птици. Езерото се намира на около 25 км северно от Бургас, непосредствено до шосето за Варна и до северната част на град Поморие. Основната част на Поморийското езеро е открита водна площ без растителност по бреговете. Солниците представляват множество хиперхалинни басейни със средна соленост на водата около 50 ‰. Басейните са отделени едни от други с дървено-насипни диги, на места слабо обрасли с европейска солянка *Salicornia europaea*. В отделни участъци около тях се среща халофитна тревна растителност главно от свит изворник *Puccinellia convoluta*, европейска солянка и др., както и плитководия с водолюбива растителност по бреговете, където преобладават теснолистен папур *Typha angustifolia* и обикновена тръстика *Phragmites australis*. Западно от езерото и в южната му част са разположени малки блата, обрасли изцяло с водолюбива растителност.

Поморийското езеро е част от Бургаския езерен комплекс – един от трите най-значими комплекси от влажни зони за концентриращи се водолюбиви птици по българското черноморско крайбрежие. В езерото и прилежащите му територии са установени 204 вида птици, от които 59 са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 91 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 7 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 72 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Езерото е едно от най-важните места в страната за гнезденето на саблеклюна *Recurvirostra avocetta*, кокилобегача *Himantopus himantopus*, белочелата рибарка *Sterna albifrons*, речната рибарка *Sterna hirundo*, гривестата рибарка *Sterna sandvicensis* и на морския дъждосвирец *Charadrius alexandrinus*. Езерото е разположено на миграционния път Via Pontica и е ключово място за почивка по време на прелет за значителни количества дъждосвирци, гмуркачи, гмурци и др. които са под закрила на Бонската конвенция. През зимата тук редовно се концентрира 1% от черноморската популация на немия лебед *Cygnus olor*. По време на миграция и през зимата в Поморийското езеро се срещат и 5 световно застрашени вида - малкият корморан

/Phalacrocorax pygmeus/ и къдроглавият пеликан /Pelecanus crispus/, белооката потапница /Aythya nyroca/, тръноопашатата потапница /Oxyura leucoccephala/ и ливадният дърдавец /Crex crex/.

Поморийското езеро е разположено в покрайнините на туристически град - Поморие, поради което е подложено на силен антропогенен натиск. Езерото се използва за солодобив по традиционен начин и местообитанията, характерни за влажната зона, са силно зависими от тази дейност във вида в който се осъществява. Оновните пролеми за Поморийското езеро са свързани с интензификацията на солодобивните техники (включително изоставяне на част от солодобивните басейни), реституцията на солниците, както и замърсяване на водите от околните земи. Безконтролният лов, браконьерството и незаконният риболов също имат отрицателно влияние върху птиците. През последните години урбанизацията и застрояването на земите около езерото и устието на река Ахелой започна силно да се разраства и някои малки влажни зони и характерни местообитания по периферията на езерото вече са изчезнали. Освен това строителството води до замърсяване на околните земи със строителни и битови отпадъци. Поради затлачването на канала, свързващ езерото с морето, водният режим на влажната зона е нарушен.

Поморийското езеро е обявено за защитена територия през 2001 г. с цел опазване на застрашени видове птици. Защитената територия обхваща 80% от предложената защитена зона. През 2003 г. езерото е обявено за Влажна зона с международно значение съгласно Рамсарската Конвенция. През 1998 г. е определено за КОРИНЕ място, поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени видове птици.

7. Странджа (код на мястото: BG040)

Площта на орнитологично важното място Странджа е 115417,34 ха. То обхваща части от едноименната планина, разположена в най-югоизточната част на България. На юг и югозапад следва държавната ни граница с Турция, на изток - Черно море между град Царево и село Резово, а на север върви по рида Босна, който е главен вододел между река Велека и реките Ропотамо, Факийска, Изворска, Дяволска и Караагач. Главната река, протичаща през парка, е Велека с нейния водосборен басейн. По-малка част от територията се пада на водосбора на граничната река Резовска. Долината на река Велека е обградена от ниски планински хълмове предимно обрасли със стари гори. Районът е слабо населен и сравнително слабо повлиян от човешкото присъствие. Странджа се характеризира с голямо разнообразие на местообитанията, като доминиращи са широколистните листопадни гори с подлес от лавровидни храсти и средиземноморски видове. Високите части са обрасли с дъбови гори от източен горун /*Quercus polycarpa*/, благун /*Quercus frainetto*/, цер /*Quercus cerris*/, смесени с източен бук /*Fagus orientalis*/ и други дървесни видове. Естествени гори от източен бук с богат подлес от вечнозелени храсти заемат доловете и сниженията по склоновете. В подлеса на буковите и горуновите гори се срещат някои терциерни реликти - странджанска зеленика /*Rhododendron ponticum*/, странджанска боровинка /*Vaccinium arctostaphylos*/, странджанско бясно дърво /*Daphne pontica*/, мушмула /*Mespilus germanica*/ и др. Откритите пространства са представени с мезотермни ливади, пасища, горски поляни, смесени със степни растителни съобщества и със значително участие на едногодишни бобови и житни треви от средиземноморски и субсредиземноморски тип. Изоставените ниви заемат голяма част от откритите пространства. Поречията са обрасли с крайбрежни храсталаци и горска растителност и периодично заливани участъци с хигрофитна и хидрофитна растителност. За приустийните части на реките Велека и Резовска са много характерни крайречните (лонгозни) гори с преобладаване на полски ясен /*Fraxinus oxycarpa*/ . Сравнително малък е относителният дял на крайбрежните скали и пясъчни плажове с псамофитна растителност, както и на земеделските площи.

На територията на Природния парк Странджа са установени 260 вида птици, от които 75 са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 112 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 12 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 96 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Странджа е едно от най-важните места в България от значение за Европейския съюз за 15 застрашени видове птици - **черен щъркел** /*Ciconia nigra*/, **египетски лешояд** /*Neophron percnopterus*/, орел змияр /*Circaetus gallicus*/, малък креслив орел /*Aquila pomarina*/, скален орел /*Aquila chrysaetos*/, малък орел /*Hieraetus pennatus*/, сив кълвач /*Picus canus*/, среден пъстър кълвач /*Dendrocopos medius*/, белогърб кълвач /*Dendrocopos leucotos*/, горска чучулига /*Lullula arborea*/, голям маслинов присмехулник /*Hippolais olivetorum*/, градинска овесарка /*Emberiza hortulana*/, полубеловрата мухоловка /*Ficedula semitorquata*/, **земеродното рибарче** /*Acedo atthis*/, голямата пъструшка /*Porzana porzana*/ и средиземноморски буревестник /*Puffinus yelkouan*/ . По време на миграция в района могат да се наблюдават 5 световно застрашени вида - **малкият корморан** /*Phalacrocorax pygmeus*/, **къдроглавият пеликан** /*Pelecanus crispus*/, **белооката**

потапница /*Aythya nyroca*/, **ливадният дърдавец** /*Crex crex*/ и **водното шаварче** /*Acrocephalus paludicola*/. Долното течение на река Велека е "място с тесен фронт на миграция" за реещите се птици. Почти целите популации на щъркелите и грабливите птици, прелитащи по черноморския прелетен път *Via Pontica*, преминават над Странджа планина, като грабливите птици чест онощуват в горите.

Странджа е слабо населена във вътрешността на територията си, но крайбрежието през последното десетилетие започна силно да се урбанизира. Територията е уязвима главно от човешки дейности, свързани с управлението и ползването на горите, както и към общото развитие на района. Ползването на горите, включващо премахване на умиращите и сухите дървета, както и интензивни сечи в старите гори в значителна степен снижават качествата на горските местообитания. Прокарването на нови горски пътища в частност води до по-интензивния дърводобив и до безпокойство на птиците в недостъпни преди това райони. Крайбрежната ивица е подложена на интензивно застрояване и урбанизация в резултат на развитието на туризма. Това води до влошаване и дори разрушаване на крайбрежните местообитания. По-голямата част от земеделските земи са изоставени и започват да обрастват с рудерална и храстова растителност. Намалването на пашата, последвано от сукцесия на горите води до загуба на тревните местообитания за птиците. Потенциална заплаха представлява разораването на пасищата, което също води до разрушаване на местообитания. Сухите тревни местообитания са особено застрашени от пожари, както естествени, така и причинени от човека. Територията е чувствителна към дейности причиняващи безпокойство на птиците, особено на гнездящите по скалите. Такива са скалното катерене, делта- и парапланеризма, иманярството, както и туристически дейности през гнездовия период. Развитието на инфраструктурата в района не винаги е съобразено с екологичните изисквания на поставените под защита екосистеми и може да доведе до разпокъсване и влошаване качеството на ценни местообитания. Има инвестиционни намерения за изграждане на язовири по поречието на Велека, което ще окаже значително отрицателно влияние на обширни територии от Странджа. Особено опасни за мигриращите птици са плановете за изграждане на ветроенергийни паркове. Те ще затрудняват свободното придвижване на птиците и ще водят до фрагментиране на местообитанията на мигриращите и зимуващите птици. Ветровите генератори ще бъдат бариера за хилядите реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на юг и на север и ще причинят значителна смъртност сред тях и в резултат - намаляване на техните популации.

Територията на Странджа е обявена за природен парк през 1995 г. с цел дългосрочното опазване на уникална природа във водосборните басейни на реките Велека и Резовска и устойчиво социално-икономическо развитие на региона. Природният парк включва 25 защитени територии със собствен статут – 5 строги резервата с буферни зони, един поддържан резерват, 12 защитени местности и 7 природни забележителности. Природният парк има изготвен план за управление. През 1998 г. природният парк е включен в мрежата КОРИНЕ Биотоп, поради европейското му значение за опазването на уникалната растителност и флора и богатата фауна с множество застрашени видове, включително птици.

8. Комплекс Ропотамо (код на мястото: BG041)

Площта на орнитологично важното място Комплекс Ропотамо е 3867,63 ha. (**ВИЖ В ОБЩАТА ЧАСТ ТЕМА Б.3./9**)

Понастоящем 52% от комплекс Ропотамо е поставен под законова защита съгласно българското природозащитно законодателство. Поддържаният резерват "Ропотамо" е обявен през 1940 г. първоначално като резерват с цел опазване на разнообразие от местообитания и богата флора и фауна, включително птици. По време на дългата и история категорията на тази защитена територия е променяна няколко пъти. Останалите 6 защитени територии в комплекса са обявени с цел опазване на застрашени местообитания, растителни животински видове, включително птици. От 1975 г. Аркутино е обявено за Влажна зона с международно значение, съгласно Рамсарската Конвенция. През 2003 г. Рамсарския обект е разширен и обхваща цялата територия на комплекс Ропотамо. Половината от комплекса е определен за КОРИНЕ място през 1998 г., поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени местообитания, растения и животни, включително птици.

9. Залив Ченгене скеле (код на мястото: BG042)

Площта на орнитологично важното място Залив Ченгене скеле е 191,19 ha. Ченгене скеле е малък морски залив при устието на река Маринка, разположен южно от село Крайморе, в непосредствена близост до шосето от Бургас за Созопол. Приустийната част на реката е с обширни и плътни тръстикови. Дъното на залива пред самото устие е покрито с тинести наноси, образуващи обширни плитчини с дълбочина 5-10 см (единственото в България крайморско тинно поле). Брегът представлява пясъчна ивица, на места с каменисти участъци. Склоновете на речната долина и залива са обрасли с гори и храсти.

В залива Ченгене скеле са установени 180 вида птици, от които 52 са включени в Червената книга на България. От срещащите се видове 80 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 6 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 65 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Ченгене скеле е от международно значение за гнездящите тук **малък корморан** /*Phalacrocorax pygmeus*/ и **блестящ ибис** /*Plegadis falcinellus*/. Тук няколко пъти е бил наблюдаван световно застрашеният и изключително рядък **тънкоклюн свирец** /*Numenius tenuirostris*/. Този вид е наблюдаван в природата само 415 пъти от началото на миналия век до 1993 г. Мястото е от голямо значение и за мигриращите птици, особено за дъждосвирцоподобните.

Заливът Ченгене скеле има много малка площ, поради което е силно чувствителен към всички видове човешки дейности осъществявани вътре и около територията. Ловът, риболовът, браконьерството и събирането на растения и животни през гнездовия сезон причиняват безпокойство на птиците. Риболовът пряко оказва влияние върху рибните запаси и храната на рибоядните птици. Има случаи на оплитане на птици в риболовните мрежи. Територията е особено чувствителна към всички видове застрояване и към туристическите дейности. Международен път към южната държавна граница пресича източната част на комплекса, като води до силно замърсяване с отпадъци, прекомерен шум, както и смъртност на дребни бозайници и птици от сблъсък с транспортни средства. Заливът е застрашен от мащабно нефтено замърсяване при евентуална авария на преминаващия през него нефтопровод, както и от нефтения терминал на Бургаското пристанище, разположен в близост. Част от мястото е превърната в нелегално сметище за битови и строителни отпадъци.

Около 83% от територията на залив Ченгене скеле е обявена за защитена местност през 1995 г. с цел опазване на застрашени видове птици.

10. Емине (код на мястото: BG043)

Площта на орнитологично важното място Емине е 68811,23 ha. То обхваща най-източните части на Стара планина от село Паницово на запад до нос Емине на изток. На север се простира до долината на река Двойница, а на юг достига до селищата Ахелой и Каблешково, като обхваща и северната част на Бургаския залив. При нос Емине брегът е стръмен и скалист. Самият бряг представлява тясна чакълеста ивица, над която се издига стръмна до отвесна скала, на места обрасла с храсталаци. В района преобладават ксеротермни тревни съобщества. На места по склоновете и овразите са разпръснати храсталаци предимно от драка /*Paliurus spina-christi*/, както и вторични гори от дъб /*Quercus spp.*/. Планинската част е покрита предимно с широколистни гори. В равнината част преобладават селскостопанските земи, с отделни части от естествена растителност и малки влажни зони. 26% от площта на мястото е заета от плитките води на северната част на Бургаския залив.

На територията на Емине са установени 218 вида птици, от които 60 са включени в Червената книга на България. От срещащите се видове 96 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 8 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 79 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Емине е разположено на прелетния път **Via Pontica** и има международно значение като типично "място с тесен фронт на миграция" за прелитащите над него пеликани, щъркели и грабливи птици. Мигриращите птици се концентрират да преминават Стара планина именно в тази част, поради факта че е сравнително най-ниската и лесна за преминаване преграда. Щъркелите и пеликаните често летят направо през Бургаския залив. **Гористата част се използва от мигрантите – главно грабливите птици за хранене и нощуване.** Равнинните части южно от планинските склонове се използват от нощувалите и прелитащите мигранти за набиране на височина. Значителни количества бели щъркели и пеликани прелитат и над акваторията, пресичайки Бургаския залив. Крайбрежните скали и акваторията на Емине са едни от малкото в България, където постоянно се среща **средиземноморския буревестник** /*Puffinus yelkouan*/. Емине е едно от най-важните места в страната от значение за Европейския съюз за този вид, както и за големия маслинов присмехулник /*Hippobolais olivetorum*/, горската чучулига /*Lullula arborea*/, полубеловратата мухоловка /*Ficedula semitorquata*/, средния пъстър кълвач /*Dendrocopos medius*/, синявицата /*Coracias garrulus*/, малкия креслив орел /*Aquila pomarina*/, късопръстия ястреб /*Accipiter brevipes*/, черногърбото каменарче /*Oenanthe pleshanka*/, речната рибарка /*Sterna hirundo*/ и белочелата рибарка /*Sterna albifrons*/. През зимата в крайбрежните морски води се концентрират значими количества черногуши гмуркачи /*Gavia arctica*/, кафявоглави потапници /*Aythya ferina*/ и други водолюбиви птици.

Крайбрежните територии на Емине са пряко застрашени от застроителни дейности и увеличаване на туристическата преса, следствие от развиващия се масов туризъм. Един от най-големите летни курорти по Черноморското крайбрежие - Слънчев Бряг, се намира в границите

на мястото. Поради бързото развитие на курорта и интензивното строителство в съседство с него част от съществуващите крайбрежни дюни, както и пасища, ливади и малки горички вече са унищожени. В северната част на Емине започва бързо застрояване на района въпреки опозицията на местното население. Туристическият натиск ежегодно се засилва не само по крайбрежето, но и навътре в сушата и в планинските части. Турове с моторни превозни средства извън съществуващите пътища (т. нар. "off road") и свързани с него туристически дейности по планинските пасища и ливади през последните години започват да стават много популярни и водят до влошаване и унищожаване на тревните местообитания. През Емине преминава международен път, който оказва значително отрицателно влияние на околните територии в равнинните части на мястото, основно поради замърсяването и строителството по протежение на пътя. Незаконните сечи и лова причиняват безпокойство на птиците. Особено опасни за мигриращите птици са плановете за изграждане на ветроенергийни паркове. Те ще затрудняват свободното придвижване на птиците и ще водят до фрагментиране на местообитанията на мигриращите и зимуващите птици. Ветровите генератори ще бъдат бариера за хиляди реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на юг и на север и ще причинят значителна смъртност и съответно намаляване на техните популации. Морската акватория е обект на много интензивен риболов, както със стационарни, така и с плаващи мрежи. Траленето което през последното десетилетие активно се практикува в района води до унищожаване на морските екосистеми и влошава местообитанията на морските птици. Земеделските земи са обект на интензивно ползване с употреба на значително количество химикали, въздействащи върху птиците, зависими от този тип местообитания

Въпреки голямата територия на Емине, само 2.4% от нея е поставена под законова защита съгласно националното природозащитно законодателство. Тук се включват 8 защитени територии. Една от тях е морска акватория – "Кокетрейс", обявена през 2001 г. за опазване на пясъчна банка в Бургаския залив. Две от защитените територии са обявени за опазване на пясъчни дюни, а останалите са обявени за опазване на застрашени местообитания, растителни и животински видове. Три КОРИНЕ места, определени през 1998 г. се припокриват частично със сегашната територия на Емине, като обхващат 80% от площта му.

11. Камчийска планина (код на мястото: BG044)

Площта на орнитологично важното място Камчийска планина е 88883,76 ha. Камчийска планина формира северната част на крайморския дял на Стара планина. На изток граничи с Черно море, на север достига до долината на река Камчия, на запад и северозапад границата ѝ е река Луда Камчия, а на юг достига до река Двойница и седловината, отделяща я от Еминската планина. Надморската ѝ височина е от 0 м при Черно море, до 627 м в западната част (връх Каменяк). Основните местообитания са горските, представени от чисти дъбови и букови гори и смесени широколистни гори с преобладаване на цер /*Quercus cerris*/, благун /*Quercus frainetto*/, горун /*Quercus dalechampii*/, източен бук /*Fagus orientalis*/, мизийски бук /*Fagus sylvatica*/, сребролистна липа /*Tilia tomentosa*/. Около 40% от горите са издънкови. Сред горските масиви, главно около селищата са разпръснати обработваеми земи и ливади с ксеротермни тревни. Разпръснато разположени скални масиви се намират главно в западната част на планината. По-големите реки в района са Луда Камчия, Двойница и Елешница. На река Луда Камчия е построен язовир Цонево с водна площ около 300 ха, а на река Елешница - едноименен язовир с водна площ около 100 ха.

В района на Камчийска планина са установени 189 вида, от които 47 са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 81 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 9 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 63 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Камчийска планина е разположена на прелетния път **Via Pontica** и има международно значение като **типично "място с тесен фронт на миграция"** за прелитащите над нея реещи се птици – щъркели, пеликани и грабливи птици. Мигриращите птици се концентрират да преминават Стара планина именно в тази част, поради това че е най-ниската и лесна за преминаване преграда. **Гористата част се използва главно от мигриращите грабливи птици, за хранене и нощуване.** Районът на язовир Цонево е един от малкото в страната където гнезди **орелът рибар** /*Pandion haliaetus*/. Камчийска планина е едно от най-значимите места в страната за осояда /*Pernis apivorus*/, малкия креслив орел /*Aquila pomarina*/, малкия орел /*Hieraaetus pennatus*/, ловния сокол /*Falco cherrug*/, горската чучулига /*Lullula arborea*/, козодоя /*Caprimulgus europaeus*/, градинската овесарка /*Emberiza hortulana*/, полубеловратата мухоловка /*Ficedula semitorquata*/, както и за четири вида кълвачи - средния пъстър /*Dendrocopos medius*/, сирийския /*Dendrocopos syriacus*/, черния /*Dryocopus martius*/ и сивия /*Picus canus*/. По време на миграция и зимуване в язовирите на Камчийска планина се струпват значителни количества водолюбива птици, които

спират там по пътя си към влажните зони на юг от Стара планина. Там е установен да зимува също и световно застрашеният **къдроглав пеликан** /*Pelecanus crispus*/.

Поради наличието на селища и съответна инфраструктура, значителни части от Камчийска планина са лесно достъпни за хората. Горите са застрашени до голяма степен от интензивните горско-стопански дейности и неустойчивото управление на горите. Горските политики не подпомагат опазването на първично-естествените гори и не се съобразяват с тяхната природна стойност. Голите сечи и неприродосъобразно провежданите главни сечи все още са практика в управлението на горите. Горските местообитания са също така частично разпокъсани от преминаващи през тях електропреносни мрежи, както и от международен газопровод. Пасищата в района се използват много активно и по-голямата част от тях са преизпасани. Урбанизация и разораването на пасищата и ливадите са основната причина за разпокъсването и унищожаването на тези местообитания. Незаконните сметища допълнително влошават качествата на местообитанията. Карьерите за добив на пясък и камъни по поперечията на реките нарушават водния им режим и разрушават крайречните местообитания. Иманярството е широко разпространено и причинява разрушаване на гнезда, прогонване на птици в гнездовия период, унищожаване на скални местообитания и промяна на ландшафта. Скално гнездящите птици са уязвими и към дейности като скално катерене, делта планиризм, туристически дейности през гнездовия период. Ловът и браконьерството също причиняват безпокойство на птиците. Развитие на туризма през последното десетилетие доведе до неконтролно и бързо застрояване на бреговата ивица и загуба на крайбрежни местообитания. Независимо, че в района този процес е по-бавен в сравнение с други участъци на Черноморието, той вече има отрицателно въздействие върху ценни местообитания. През източната част на Камчийска планина преминава международен път, който е причина за значително замърсяване на околните територии. Особено опасни за мигриращите птици са плановите за изграждане на ветроенергийни паркове. Те ще затрудняват свободното придвижване на птиците и ще доведат до фрагментиране на местообитанията на мигриращите и зимуващите птици. Ветровите генератори ще бъдат бариера за хиляди реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на юг и на север и ще причинят значителна смъртност и съответно намаляване на техните популации. Морската акватория е обект на много интензивен риболов, както със стационарни, така и с плаващи мрежи. Един от сериозните проблеми в тази част е незаконното тралене на пясъчното дъно.

В Камчийска планина има 7 защитени територии, но те обхващат само 0,5% от територията ѝ. Четири от защитените територии са обявени за опазванена смесени дъбови гори – резерватите “Върбов дол”, Киров дол” и “Вълчи проход”, обявени през 1968 г., както и защитената местност “Горска барака”, обявена през 1982 г. Останалите три защитени територии са обявени за опазване на скални ландшафти. Около 5% от територията на Камчийска планина е определена за КОРИНЕ място през 1998 г., поради европейското и значение за опазването на редки и застрашени местообитания, растения и животни.

12. Западна Странджа (код на мястото: BG066)

Площта на орнитологично важното място Западна Странджа е 53816,60 ha. То се намира в Югоизточна България и обхваща западните части на Странджа планина. От север се намират селата Денница, Оман, Гранитец, Сливово и Богданово. На запад границата достига до язовир Малко Шарково и селата Стефан, Караджово, Дъбово, Ружица и Воден. На юг границата на мястото съвпада с държавната граница. От Богданово на изток границата преминава през землищата на селата Варовник, Кирово и Белеврен. Територията обхваща няколко типа местообитания, като най-голяма площ заемат земеделските земи, пасищата и обраслите с храстова растителност открити пространства. Широколистните гори са представени от смесени гори на цер /*Quercus cerris*/ и благун /*Quercus frainetto*/ със средиземноморски елементи в подлеса. В най-южната част горите са главно от източен горун /*Quercus polycarpa*/ и източен бук /*Fagus moesiaca*/ . Горите имат предимно мозаично разположение, редуват се с открити обработваеми площи, пасища, тревни формации, лозя и овощни градини. В Западна Странджа попадат горните течения на водосборните басейни на реките Средецка и Факийска.

В Западна Странджа са установени са 112 вида птици, от които 25 са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 53 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 4 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 37 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Западна Странджа е от световно значение за опазването на застрашения от изчезване в света **царски орел** /*Aquila heliaca*/, **който гнезди тук**. Мястото е едно от най-ценните в страната от значение за Европейския съюз за този вид, както и за опазването на още 8 вида птици – **ловен сокол** /*Falco cherrug*/, **черна каня** /*Milvus migrans*/, **ливаден блатар** /*Circus pygargus*/, **дебелоклюна чучулига** /*Melanocorypha calandra*/, **белочела сврачка** /*Lanius nubicus*/, **голям маслинов присмехулник** /*Hippolais*

olivetorum/ и **среден пъстър кълвач** /*Dendrocopos medius*/. Западна Странджа поддържа значителни на европейско равнище гнездови популации на сирийския пъстър кълвач /*Dendrocopos syriacus*/, домашната кукумявка /*Athene noctua*/ и качулатата чучулига /*Galerida cristata*/. Късопръстият ястреб /*Accipiter brevipes*/, черният щъркел /*Ciconia nigra*/, совоокият дъждосвирец /*Burchinus oediconemus*/, късопръстата чучулига /*Calandrella brachydactyla*/ и големия маслинов присмехулник /*Hippolais olivetorum*/ също са представени със стабилни гнездови популации.

Районът на Западна Странджа се използва от местните хора екстензивно, основно за животновъдство и в по-малка степен за земеделие и горско-стопански дейности. Намалването на пашата, последвано от сукцесия на храсталаците и гората, както и разораването на пасищата води до загуба на тревни местообитания за птиците. Използваните в района пестициди са опасни за птиците. Сухите пасища и ливади са силно уязвими от пожари, както естествени, така и причинени от човека. През сухи години големи територии биват опожарявани. Горите в Западна Странджа заемат сравнително малки територии, разпръснати сред откритите пространства. Горско-стопанските дейности, свързани с изсичането на стари дървета, влияят директно върху царския орел, тъй като вида строи гнездата си единствено на големи стари дървета. Незаконната сеч, събирането на дърва за огрев и залесяването с неприсъщи за района видове влошават качеството на горските местообитания. Потенциална заплаха както за местообитанията, така и за птиците в района е изграждането на ветроенергийни паркове. Ловът, събирането на животни и риболовът причиняват безпокойство на птиците.

По-малко от 1% от територията е поставена под защита съгласно националното природозащитно законодателство. Пет защитени територии попадат в границите на Западна Странджа, като 4 от тях са природни забележителности, обявени през 1973 г. Защитената местност "Невестин град" е обявена през 1990 г. за опазване на естествени местообитания на защитени и редки видове птици.

12. Бакърлъка (код на мястото: BG077)

Площта на орнитологично важното място Бакърлъка е 33505,48 ha. То е разположено на южното Черноморско крайбрежие и обхваща най-вдадената в морето част на Бургаския залив. Носи името на рида Бакърлъка (Меден рид) югозападно от град Созопол. По-голямата част от площта му представлява морска акватория обхващаща южната част на Бургаския залив, Созополски залив и залив Каваците включително няколко острова, както и част от териториалните води на България на няколко километра от брега от Поморие до Аркутино. Територията му се простира от долината на Росенска река на запад и обхваща земите на изток до морето, включително и цялата брегова ивица от залив Ченгене скеле до блатото Аркутино. Срещат се няколко типа местообитания, като най-голяма площ заемат широколистните гори от благун /*Quercus frainetto*/ със средиземноморски елементи, откритите пространства с ксеромезотермна тревна растителност, както и земеделските земи. Бреговата ивица се характеризира с поредица от дълбоко врязани в сушата заливи, плажове, крайбрежни скали и дюни обрасли с псамофитна растителност.

На територията на Бакърлъка са установени 172 вида птици, от които 43 са включени в Червената книга на България. От срещаните се видове 73 са от европейско природозащитно значение. Като световно застрашени са включени 3 вида. Мястото осигурява подходящи местообитания за 53 вида, включени в приложение 2 на Закона за биологичното разнообразие, за които се изискват специални мерки за защита. Бакърлъка е своеобразно **място с тесен фронт на миграция**, където потоците от мигриращи щъркели и пеликани излизат на сушата, след като са пресекли Бургаския залив директно от нос Емине и най-източните части на Стара планина. Над морето щъркелите летят ниско и над сушата използват термалите, за да набират височина. През пролетта щъркеловите ята използват пасищата и нивите източно от рида Бакърлъка за нощуване. Значителни количества грабливи птици също се концентрират по време на миграция в района, като се придържат по-навътре в сушата и летят над рида, като го използват и за нощуване. Бакърлъка е едно от най-важните места в страната за гнездящите тук **среден пъстър кълвач** /*Dendrocopos medius*/, **голям маслинов присмехулник** /*Hippolais olivetorum*/ и **голяма пъструшка** /*Porzana porzana*/. Мястото е типично и за срещания е тук **средиземноморския буревестник** /*Puffinus yelkouan*/. На острова Свети Иван и Петър гнезди най-голямата в страната колония на **сребрилата чайка** /*Larus cachinans*/, разположена извън наслените места по кайбрежието. Ястребогушото коприварче /*Sylvia nisoria*/ и градинската овесарка /*Emberiza hortulana*/ имат представителни гнездови популации в района. През зимата морските заливи предоставят убежище и храна на значителни количества водолюбивы птици, включително черновратия /*Gavia arctica*/ и червеновратия /*Gavia stellata*/ гмуркачи и голямата бяла чапла /*Egretta alba*/.

Бакърлъка е подложен на силен антропогенен натиск поради наличието на гъсто населени туристически селища с добре развите инфраструктура. Непрекъснатото урбанизиране на района, свързано със силното развитие на туризма и разрастване на селищата води до влошаване и дори унищожаване на ценни местообитания, особено в крайбрежната ивица. Международен път към южната държавна граница пресича източната част на мястото, като води до силно замърсяване с отпадъци, прекомерен шум, както и избиване при сблъсък на дребни бозайници и птици. Бракониерството е практика в района. Значително отрицателно въздействие върху територията се оказва и от концентрацията на много хора на ценни за биоразнообразието места по крайбрежието, както и от множеството незаконни сметища в пасищата и обработваемите земи. Районът на Бакърлъка е силно уязвим от изграждане на високи съоръжения, особено ветроенергийни паркове, както на земята, така и в морето. Ветроенергийните съоръжения специално в този район ще препятстват свободното придвижване на птици, основно на реещите се мигриращи птици и в значителна степен ще ограничи достъпа им до ползваните от тях местообитания. Ветрогенераторите ще са причина за директен сблъсък и пряко унищожаване на птиците и ще доведат до разпокъсване и загуба на ценни места за пренощуване, хранене, набиране на височина за предвижване, както и на места за укриване при неблагоприятни метеорологични условия. Ветровите генератори ще бъдат бариера за хиляди реещи се мигриращи птици и нощни мигранти по пътя им на юг и на север и ще причинят значителна смъртност и съответно намаляване на техните популации. Горските местообитания са застрашени от прекомерна експлоатация и залесяване с нетипични за района видове. Премахването на старите умиращи дървета и тези с хралупи, ограничава значително възможностите на кълвачите да намират подходящи места за гнездене и храна.

Част от районът на Бакърлъка е поставен под законова защита съгласно националното природозащитно законодателство. Поддържаният резерват "Пясъчна лилия" е обявен през 1962 г. за опазване на защитени видове растения. Остров Свети Иван и Петър е обявен за защитена местност през 1993 г. за опазване на естествени местообитания на редки и застрашени видове птици, включени в Червената книга на България. Пет години по-късно островът е определен за КОРИНЕ място, поради европейското му значение за опазването на редки и застрашени местообитания, растения и животни, включително птици. Останалите три защитени местности са обявени за опазване на характерни крайбрежни ландшафти и пясъчни дюни

В. Защитени видове в Бургаска област. Представители.

В.1. Защитени растения разпространени във флористичните райони Странджа и Южното Черноморско крайбрежие. Примери. Особенности. Разпознаване по снимка.

битински синчец (*Scilla bithynica*)
бърдуче (*Nuphar lutea*)
водна роза (*Nymphaea alba*)
горска съсънка (*Anemone sylvestris*)
двурога пчелица (*Ophrys cornuta*)
дяволски орех (*Trapa natans*)
есенен спиралник (*Spiranthes spiralis*)
йорданово подрумиче (*Anthemis jordanovii*)
колхидски джел (*Ilex colchica*)
кримски чай (*Sideritis syriaca*)
 луковична пролетка (*Romulea bulbocodium*)
морски ветрогон (*Eryngium maritimum*)
морски червен кантарион (*Centaureum maritimum*)
мушмула (*Mespilus germanica*)
недоразвит липодорум (*Limodorum abortivum*)
обикновен тис (*Taxus baccata*)
 оливиеров минзухар (*Crocus olivieri*)
паяковидна пчелица (*Ophrys mammosa*)
пеперудоцветен салеп (*Orchis papilionacea*)
пирен (*Erica arborea*)
плаваща лейка (*Salvinia natans*)
 планински змиарник (*Arum alpinum*)
провансалски салеп (*Orchis provincialis*)
пролетно ботурче (*Cyclamen coum*)

пчелоносно бръмбърче (*Ophrys apifera*)
пясъчна лилия (*Pancreatium maritimum*)
 разнолистна суета (*Suaeda heterophylla*)
румелийско подрумиче (*Anthemis rumelica*)
седефче (*Ruta graveolens*)
снежно кокиче (*Galanthus nivalis*)
странджанска боровинка (*Vaccinium arctostaphylos*)
странджанска зеленика (*Rhododendron ponticum*)
странджански дъб (*Quercus hartwissiana*)
странджанско сапуниче (*Saponaria stranjensis*)
тамянка (*Cistus salvifolius*)
теснолистен божур (*Paeonia tenuifolia*)
 тойна (*Trachomitum venetum*)
 тракийски магарешки бодил (*Carduus thracicus*)
тракийско (хагерово) лале (*Tulipa thracica*)
 франкения (*Frankenia pulverulent*)
 цариградски нахут (*Cicer montbretii*)
червена съсънка (*Anemone pavonina*)
черноморска ведрица (*Fritillaria pontica*)
четирилистно разковниче (*Marsilea quadrifolia*)

Двуорога пчелица (*Ophrys cornuta*) – Също много красиво цвете от семейството на орхидеите, известна е още и под името **пчела-гълъб**, тъй като в профил цветът ѝ прилича на гълъб, а когато се гледа отпред окраската на цвета ѝ наподобява пчела. Последното е приспособление за привличане на насекоми опрашители.

Обикновен тис (*Taxus baccata*) – Това иглолистно дърво е сред най-бавно растящите, но най-дълго живеещите видове. Намирани са отделни екземпляри на възраст от 3000 - 4000 години. При него е интересно, че и листата, и дървесината са силно отровни, единствено малките червени месести обвивки на семената му са ядливи от животните. Тъй като расте много бавно, неговата дървесина освен отровна е и изключително здрава. Видът е терциерен реликт, т.е. срещал се е на Земята и през терциера и се е запазил до днес непроменен. Използва се и като декоративен вид в паркове и градини.

Кримският чай (*Sideritis syriaca*) е вид с локализирано разпространение в България единствено около Малко Търново. Биологичните особености и изисквания на вида, както и безконтролното му събиране в миналото са довели популациите му до ръба на екологичния минимум. Това е вид, който много трудно се възстановява в естествени условия, предвид специфичността на покълване на семената и нуждата от конкретни и вариращи в много тесни граници климатични фактори. Слабата конкурентна способност и нуждата от специални грижи в първите години на развитието му водят до непрекъснато намаляване на популациите на вида в естествените местообитания.

В.2. Някои защитени птици разпространени в Бургаска област. Примери. Особенности. Разпознаване по снимка.

Бяла лопатарка	Къдроглав пеликан
Блестящ ибис	Малка бяла чапла
Египетски лешояд	Ням лебед
Земеродно рибарче	Розов пеликан
Кафявокрил огърличник (блатна лястовица)	Саблеклюн
Кокилобегач	Сива чапла
	Стридояд

Г. Видове от Червената книга, разпространени в Бургаска област.

Г.1. Растения от Червената книга, разпространени в Странджа и Южното Черноморско крайбрежие. Примери. Особенности. Разпознаване по снимка.

битински синчец (<i>Scilla bithynica</i>)	пясъчна лилия (<i>Pancreatum maritimum</i>)
блатно кокиче (<i>Leucojum aestivum</i>)	разнолистна суета (<i>Suaeda heterophylla</i>)
български рожец (<i>Cerastium bulgaricum</i>)	румелийско подрумиче (<i>Anthemis rumelica</i>)
бърдуче (<i>Nuphar lutea</i>)	седефче (<i>Ruta graveolens</i>)
византийско червоглавче (<i>Knautia byzantina</i>)	смокиня (<i>Ficus carica</i>)
водна роза (<i>Nymphaea alba</i>)	снежно кокиче (<i>Galanthus nivalis</i>)
горска съсънка (<i>Anemone sylvestris</i>)	старо биле (<i>Atropa bella-donna</i>)
див рожков (<i>Cercis siliquastrum</i>)	странджанска боровинка (<i>Vaccinium arctostaphylos</i>)
дребноплоден горицвет (<i>Adonis microcarpa</i>)	странджанска зеленика (<i>Rhododendron ponticum</i>)
дяволски орех (<i>Trapa natans</i>)	странджански дъб (<i>Quercus hartwissiana</i>)
йорданово подрумиче (<i>Anthemis jordanovii</i>)	странджанско бясно дърво (<i>Daphne pontica</i>)
луковична пролетка (<i>Romulea bulbocodium</i>)	странджанско сапуниче (<i>Saponaria stranjensis</i>)
морски ветрогон (<i>Eryngium maritimum</i>)	тамянка (<i>Cistus salvifolius</i>)
морски червен кантарион (<i>Centaureum maritimum</i>)	теснолистен божур (<i>Paeonia tenuifolia</i>)
мушмула (<i>Mespilus germanica</i>)	тракийски магарешки бодил (<i>Carduus thracicus</i>)
недоразвит липодорум (<i>Limodorum abortivum</i>)	тракийско лале (<i>Tulipa thracica</i>)
обикновен тис (<i>Taxus baccata</i>)	червена липа (<i>Tilia rubra</i>)
обикновена гърлица (<i>Limonium vulgare</i>)	черноморска ведрица (<i>Fritillaria pontica</i>)
оливиеров минзухар (<i>Crocus olivieri</i>)	черноморски пелин (<i>Artemisia pontica</i>)
панчичева пищялка (<i>Angelica pancicii</i>)	четирилистно разковниче (<i>Marsilea quadrifolia</i>)
пеперудоцветен салеп (<i>Orchis papilionacea</i>)	
пирен (<i>Erica arborea</i>)	
провансалски салеп (<i>Orchis provincialis</i>)	
пролетно ботурче (<i>Cyclamen coum</i>)	

Г.2. Животни от Червената книга, разпространени в Бургаска област.
Примери.

Г.2.1. Земноводни от Червената книга, разпространени в Бургаска област.

Г.2.2. Влечуги от Червената книга, разпространени в Бургаска област.

Г.2.3. Птици от Червената книга, разпространени в Бургаска област.

Г.2.4. Бозайници от Червената книга, разпространени в Бургаска област.

Д. Ендемити, разпространени в Бургаска област.

Д.1. Балкански ендемити в Странджа и Южното Черноморско крайбрежие.

Представители.

Сред висшите растения пример за **балкански ендемити** са:

жълт равнец (*Achillea clypeolata*)

оливиеров минзухар (*Crocus olivieri*)

ароматна перуника (*Iris suaveolens*)

тракийско лале (*Tulipa thracica*)

странджанско сапуниче (*Saponaria stranjensis*)

кримски чай (*Sideritis syriaca*)

Д.2. Български ендемити в Странджа и Южното Черноморско крайбрежие.

Представители.

Сред висшите растения пример за **български ендемити** са:

румелийско подрумиче (*Anthemis rumelica*)

черноморска метличина (*Centaurea euxina*)

калиакренско плюскавиче (*Silene caliacrae*)

черноморско великденче (*Veronica euxina*)

йорданово подрумиче (*Anthemis jordanovii*)

тракийски магарешки бодил (*Carduus thracicus*)

Е. Реликти, разпространени в Бургаска област.

Сред висшите растения пример за терциерни **реликти** са:

кавказка иглика (*Primula acaulis* ssp. *Rubra*)

колхидски джел (*Ilex colhica*)

лавровишня (*Laurocerasus officinalis*)

пясъчна лилия (*Pancratium maritimum*)

странджански дъб (*Quercus hartwissiana*)

странджанска зеленика (*Rhododendron ponticum*)

странджанска боровинка (*Vaccinium arctostaphylos*)

странджанско бясно дърво (*Daphne pontica*)

мушмула (*Mespilus germanica*)

Ж. Световно застрашени видове в Бургаска област

Румелийско подрумиче (*Anthemis rumelica*)

Тракийски магарешки бодил (*Carduus thracicus*)

Черноморска ведрица (*Fritillaria pontica*)

Сухоземни костенурки – виж в Обща част тема Ж.1.

Малък корморан – в Бургаска област като гнезещ вид се среща в Бургаското езеро, в Пода и блатото Алепу, в гнездовия период е наблюдаван е в устията на реките

Силистар и Велека. Основни зимовища на вида в Бургаска област са езерото Вая и свързаните с него Бургаски влажни зони, както и поречията на вливащите се в морето реки – Ропотамо, Караагач, Велека Силистар и др. **(виж в Обща част тема Ж.2./ 4)**

Червеногуша гъска – У нас тя е зимуващ вид, среща се основно в Североизточна България (около Шабленския езерен комплекс и Дуранкулашкото езеро) в Бургаска област червеногушата гъска се среща с по-ниска численост и нередовно в района на Бургаските езера **(виж в Обща част тема Ж.2./ 3)**

Белоока потапница – в Бургаска област се среща като гнездец вид в “Пода”, рибарници “Черни връх”, блатото “Алепу”, блатото “Стамополу”, Дяволското блато и устието на р. Велека **(виж в Обща част тема Ж.2./ 2)**

Тръноопашата потапница – за нея от ключово значение в Бургаска област са езерото Вая, където е наблюдавана най-често и с най-голяма численост в България и Мандра (включително защитената местност “Пода”, Комлушката низина и заливите Узунгерен и Форос). Отделни наблюдения на вида има и в Атанасовското езеро, Поморийското езеро и Бургаския залив **(виж в Обща част тема Ж.2./ 8)**

Ливаден дърдавец – **(виж в Обща част тема Ж.2./ 1)**

Тънкоклюн свирец – ключовите места за вида в България се намират в Бургаска област. Те са Атанасовско езеро, Пода и залива Ченгене скеле до Бургас **(виж в Обща част тема Ж.2./ 7)**

Морски орел (*Haliaeetus albicilla*) – гнезди в комплекса “Ропотамо” **(виж в Обща част тема Б.3./9)** и комплекс Мандра – Пода **(виж в Специална част тема Б.4./3)**

Черен лешояд – среща се рядко като прелитащ при търсене на храна **(виж в Обща част тема Ж.2./ 5)**

Царски орел – гнезди в орнитологично важно място Западна Странджа **(виж в Специална част тема Б.4./12)**

Афала

Морска свиня (Муткур)

Тюлен монах – изчезнал у нас

Прилепи **(виж в Обща част тема Ж.4./ 1)**

Гюнтерова полевка (Microtus guentheri)

Видра **(виж в Обща част тема Ж.4./ 2)**

Лалугер **(виж в Обща част тема Ж.4./ 4) и др.**